46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 545 — ՊՈԼԻՍ, 6/19 ՓԵՏՐ. 1903 — ՇԱԲԱԹ — 2, ԶԻԼՔԱՏԷ 6 ՇԱՒՈՒՄԱԹ 1318

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐԱՏԻՊԻՆ
38, Գալաթա Մայր մատուռի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه یوی وسیاسی غزیتهسی
صاحب امتیازی : اوحانس فریدیان
۳۸ نمرولو جادهٔ عالی باب : قسطنطینیه

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Տարեկան վճարման
Պոլսոյ համար 80 գր. 50 գր.
Գաւառներու համար 108 » 60 »
Դրաստահման համար 25 ֆր. 15 ֆ.
ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՆՈՐՈՒԹԻԱ ՄԸ

ՈՐ ԻՐ ՆԱԽԱՄՕՐԸ ՔԱՐ ԿԸ ՀԱՆԷ

«Դարուս ամէնէն մեծ խարդախութիւնը» կոչուած է այս խնդիրը ca's իրաւամբ, որովհետեւ միակ կին մը՝ ԵՒԱ ԻՄՊԷՐԸ — որ ամէն կերպով ամբուրs fur կը հանէր իր նախամօր՝ խորամանկութեան եւ կեղծիքի կողմէն — յաջողած է

ՀԱՐԻՒՐ ՄԻԼԻՈՆ Ֆ ԱՆՔ

իւրացնել, դիւային միջոցներով, եւ աներեւակայելի ծուղակներով։ Իր խաբեբայութիւնները այնքան ընդարձակ եւ ծածկուած էին որ, նոյն իսկ զսնուեցան փոխառուներ՝ որոնք անձնասպանութեան դիմեցին, զսնուեցան դրամատէրեր՝ որոնք սնանկացան։

Նա՝ այդ պահանջատէրներէն մէկուն՝ Տիկին Իւմպէրի դէմ բացած դատն է որ կը հրատարակենք երեք օրէ ի վեր մանրամասնաբար, այն նկատմամբ որ, ասիկայ բացումն է եւ գլխաւոր ու նախնական մասը այն մեծ դատավարութեան որ պիտի կատարուի ասկից ետ։

Ինչպէս որ կը յուսայինք եւ ինչպէս որ ալ պէտք էր ադէն, այս մանրամասն նկարագրութիւնները հրատարակութեան կողմէ մեծապէս գնահատուեցան եւ փնտրուեցան. ասոր համա՛ր է անա որ ընդարձակ տեղ մը պիտի յատկացնենք

ԻՒՄՊԷՌ-ՔՐԱՖՕՐՏԵԱՆ ԴԱՏԻՆ

ԴԱՐՈՒՍ ԷՆ ՄԵԾ ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԵԱՆ։

* *

Փափաղողները կրնան նախորդ թիւերն ալ ստանալ բոլոր լրագրավաճառներէն եւ օթեւանաւորներէն։

ՍԽԱԼ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Տարիներէ ի վեր մեր վարժարանաց մատակարարութեան, ծրագրին, ուսուցիչներուն, աշակերտներուն դէմ այնքան արտաքսիկ յօդուածներ կը հրատարակուին որ, կարդացողը կը կարծէ թէ մեր բոլոր կրթական հաստատութիւնները մէյմէկ յիմարանոցներ, ծրագիրը չնողները ու վնասարարները մէյմէկ ոգեներ, անոնց վրայ հսկող մարմնոյն անդամները՝ մէյմէկ ապիկարներ են։

Այո՛, երբ մեր լրագիրները արտասանման կ'երթան և հոն մեր վարժարանաց վրայ գրուած այդ յօդուածները կը կարդացուին, վերը բանէս տարբեր գաղափար մը չեն կրնար ունենալ մեր կրթական հաստատութեանց վրայ և այս է պատճառը որ մեր տարաբնակ հայասեռը այսօր այնքան թիւր ու ախուր գաղափար մը կազմած են մեր մատուռական կարողութեան վրայ։

Երբ խմբագիր-հրապարակագիր մը մեր վարժարանաց մէջ աւանդուած ուսմունքները ձշարք մը անպէտ, անիմաստ, խենթ ու խելառ... ութիւններ» կ'անուանէ, կարդացողը պիտի կարծէ թէ երաշխաւորութեան նման ուրիշ ի-մարթանութիւններ կ'աւանդուին։ Բայց ինչ որ Ուսումն. Խորհրդոյ ծրագիրը կը բովանդակէ և որուն կը հետեւին այժմ ընդհանրապէս մեր վարժարանները, ընդօրինակութիւնն է գրեթէ բոլոր Եւրոպայի ու Ամերիկայի նախնական վարժարանաց մէջ գործադրուած ծրագրին։ Օր մը յարգելի ուսուցիչ Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեան չատ իրաւացի կ'ըսէր թէ «մենք ի՞նչ յանցանք ունինք եթէ բոլոր ոնտանց անունները հայերէն լեզուին մէջ ոչինչ կը վերլանան։ Եւ այս տրտունջը հազար անգամ մեր թերթերուն մէջ երեւցած է։ Անոնք որ շարունակ յարձակումներ կ'ընեն մեր կրթական ծրագրին դէմ՝ ցարդ չեն կրցած ներկայացնել մեզ հակադրագիր մը զոր կարենայինք ի գործ դնել։ Եթէ ունին առանց գերազանց ծրագիր մը թող հրապարակ հանեն, զի մենք ալ հինը թողունք և այդ նորին հետեւինք։

Մեզ ամբաստանողներուն սովորական խօսքը սա է թէ. գործի մարդ, առեւտուրի մարդ չենք պատրաստեր, թէ ընթացարար աշակերտ մը վաճառականի մը կամ սեղանաւորի մը քով մտած ատեն տետրակ բռնել, վաճառականական նամակ մը գրել, բաղադրեալ տոկոսի հաշիւ մը լուծել չգիտեր։ Այս խօսքերն ըսողները կը մոռնան թէ մեր վարժարանները, բացի կեդրոնականէ, նախնական վարժարաններ են ուրեմն 13-14 տարեկան տղայ մը ընթացարար կ'ելլայ, բարձրագոյն վարժարան մը մտնելու կամ գործի երթալու համար։ Բայց աշխարհիս մը նախնական վարժարանը կարողացած է քանի հաշուեգիտ, խմբագիր, գրագիր արտադրել, և այս ալ օտար լեզուներով։ Նոյն իսկ երկրորդական վարժարանէ մը ելլող աշակերտը՝ որքան ալ ուշիմ ու գիտնական ելլայ, ամիսներու կարօտ է վաճառականի մը տետրակները բռնելու, նամակները գրելու, գործերը անօրինելու։ Ասիկայ չտեսնողը, ասիկայ ուրացողը, ըսել է թէ չորս բոլորտիքը չտեսնողը։ Բայց եթէ նախնական դպրոցները կարող ելլային այդ կատարելութեան տէր աշակերտներ հայցնել, ինչ հարկ կար վաճառականութեան, լեզուաբանութեան յատուկ դպրոցներու։

Ինչպէս իրմէ առաջ չատերը, այնպէս ալ այդ հրապարակագիրը կը պահանջէ որ մեր ընթացարար աշակերտները ջուրի պէս գաղղիերէն գիտնան, ու է բան մը խմբագրելու կարողութիւն ունենան, գալով օսմաներէնի՝ պէտք է որ անոնք կանոնաւոր կերպով «հիանալի թուրքերէն մը գիտնան, ձեռքը անցուցած բանը սանկ չթքըլչթքը կարդան, խօսին ալ, աղուոր անախայ արզուհալ գրէն, աքանչելի օէնէտ մը խմբագրէն» և որ իր կարգին։

Ինչ կ'ըսէք, սիրելի հրապարակագիր, մեր նախնական վարժարանք պիտի գործեն այդ առաջադիմութիւնը...

Նախ պէտք է գիտնալ թէ լեզու մը կատարեալ սարվելու համար առաջին պայմանն է այն լեզուն չարունակ խօսիլ. ասիկա անկարելի և անընդունելի է մեր վարժարանաց մէջ։ Նոյն իսկ եթէ մեր վարժարաններէն բոլոր դասերը վերցնենք ու մի միայն օսմաներէնի ու գաղղիերէնի դասեր աւանդենք, դարձեալ ձեր պահանջածին պէս աշակերտ չենք կրնար հասցնել, քանզի գաղղիերէնի կամ օսմաներէնի պէս այնքան դժուարին լեզուներով անընդհատ խմբագրելը տարիներու կարօտ է, 14—15 տարեկան ընդհանուրապէս մը ու իրմէ հաստատութեան մէջ չի կրնար առանց փոփոխութեան անմիջապէս նամակ մը, արզուհալ մը, սենէտ մը խմբագրել։ Այն բարձր անձնաւորութիւնները, որոնք կ'ըսէք թէ, օսմաներէն լեզուի հմտութեամբ սեծամեծ պաշտօններ վարած են ու կը վարեն Օսմանեան Պետութեան մէջ, հարցնենք իրենց թէ դպրոցէն ելած տեսնենի՞ որչափ բան գիտէին։ Դպրոցները քանի որ մասնագիտական չեն, գիտութեանց ու լեզուաց տարերքը միայն կրնան տանդել, զանոնք բարդաւաճելը մասնաւոր աշխատութեան ու միջավայրի կը վերաբերի։ Ասկից զատ վարժարանաց նպատակը չէ եղած լակ չարչիներ ու առևտրապաշտօնեաներ հանել այլ կրթեալ անհատներ։ Եթէ վերցնենք մեր դպրոցներէն այդ անկոտ, Իենիոնելլա կոչուած ուսումները, պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը, բնական գիտելիքը, ապա ուրեմն կ'ունենանք խաւարակուռ սերունդ մը, գուցէ ինքն իրեն օգտակար, այլ հանրութեան բոլորովին վնասակար, զի աշխարհ գիտէ թէ ինչ չարիքներ ագիտութիւնը հասցուցած է մարդկութեան։ Ուստի դպրոցներուն նպատակն է ագիտութեան խաւարը փարատել մարդկութեան վրայէն, նախապաշարումները թօթափել, բարքը վարքը ուղղել, և ոչ թէ մի միայն քաջ հաշուեգիտներ ու լեզուագէտներ արտադրել։ Այս վերջիններուն համար մասնագիտական վարժարաններ կան, փափաղողը հոն կրնան զարգացընել իրենց նախնական ուսմունքը, բայց առանց կատարելութիւնը պահանջել մեր նախնական վարժարաններէն, հրաշք պահանջելէ է։

Ս. ԹՂԼԵԱՆ

Բեր

ՄԱՆԶՈՒՄԷ

Հրատարակեցինք վաղեմի ուսուցչին այս պատասխանը, ցուցնելու համար թէ, դեռ ի՞նչպէս կ'ըմբռնեն մեր կրթական գործին վարիչները իրենց առանձնած պաշտօնը։

Թղլեան էֆ. կ'ըսէ թէ. տաճկերէն սովրիլ կարելի չէ մեր դպրոցներուն մէջ, գաղղիերէն սովրիլ ալ կարելի չէ, և մենք ասոր վրայ ամենայն վստահութեամբ կ'աւելցնենք թէ... հայերէն սովրիլ ալ կարելի չէ, քանի որ մեր շրջանաւարտները նոյնչափ տկար են հայերէնի մէջ, որչափ են օսմաներէնի և ֆրանսերէնի մէջ։ Ուրեմն ինչ է նախնական կրթութիւնը, երբ ազգ մը տիրող լեզուն իսկ չի կրնար սովրիլ անոր չսորհիւ. ինչո՞ւ շրջանաւարտ մը կարող չելլայ պարզ սէնէտ մը կամ նամակ մը գրելու, կամ միտքը բացատրելու չափ տաճկերէն կամ գաղղիերէն գիտնալու, շրջանաւարտ մը որ չատ անգամ 13—14 տարիքն ալ անցուցած կ'ելլայ։ Եթէ ծնողքները համոզուին թէ իրենց զաւակները այսչափ պարզ բան մըն ալ չպիտի կրնան սովրիլ, չենք կարծեր որ անոնք այնչափ զոհողութիւններ ընելով դպրոց ղրկել յօժարին իրենց տղաքը։ Ամէն մարդու տրուած չէ իր զաւակը մասնագիտական դպրոց մը ղրկել, բայց գոնէ գաղղիերէնի և տաճկերէնի պարզ հասկացողութիւն մը պահանջելու իրաւունքը ունի կարծենք այն դպրոցին ուր կը ղրկէ իր զաւակը և տարին ամբողջ կը կարդայ Ուսումն. Խորհարհուրդին անհասանելի նիստերը՝ դատարակութեան խնդրին նուիրուած։

Սրապիան էֆ. կ'ըսէ թէ. լեզուներ չենք սովրեցներ ազոց որովհետեւ ասուած։

Նոնց ժամանակը յատկացուցած ենք ընդհ. զարգացում և մտքի մշակում տալու համար աշակերտներուն։ Շատակը մշակուած մտքի տեր տղայ չատ քիչ տեսած ենք մենք մեր շրջանաւարտներուն մէջ, և ան որ մշակուելու ընդունակութիւն ունի, նոյնչափ ալ այս երկու անհրաժեշտ լեզուները սովրելու կրնայ ընդունակ ելլալ։

Կարճ խօսքով համամիտ չենք մենք մտքի այն տեսակ մշակութեան, որ անուանական է լակ և չշոփելի օգուտ մը չի կրնար ընձեռել մարդուս՝ գործնական կեանքին մէջ, մանաւանդ մեզի պէս առեւտրականութեամբ զբաղող ժողովուրդի մը համար։ Հետեւաբար մեր վարժարաններէն լեզուագիտութիւն պահանջելը «հրաշք» մը չպիտի ելլար, այլ անհրաժեշտ պէտքի մը գոհացումը։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԻՒՄՊԷՌ-ՔՐԱՖՕՐՏԵԱՆ ԴԱՏԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՍՏՔ

(Շարունակութիւն)

Մ. Քաթոյի պատասխանողականը

Փաստաբան Ռոսոլֆ-Ռուսօ Բարիզի կաճառին ամէնէն նշանաւոր անդամներէն մէկն է։ Անիկա իրապէս գործի փաստաբան է, բաւական բավանդակ առաւմով և մեծ կարողութեամբ կը վարէ եվմական դատերը։

Զօրաւոր և հնչուն ձայնով մը, Ռուսօ երկու ժամ խօսեցաւ Տիկին Իւմպէռի և իր փոխանորդեալին Մ. Քաթոյին տուած բացատրութիւններուն վրայ, և ջանաց ապացուցանել թէ Մ. Քաթօ երկրին ամէնէն պատուաւոր մարդն է և իր վայելուչական յորջորջուած տոկոսները կայացած էին հարիւրին 5 և հարիւրին 9,50ով փոխառութիւն ընելուն մէջ։

Անոր արտաքին այնքան դժուար է դարմանել որ ինք պիտի կռուի ասկընդիրներուն յայտարարութիւններուն դէմ, ինք որ իրապէս հաճակիր չէ Ելիպատայ դրամատէրին։

Իր ճառին մէջ, Ռուսօ խնդրեց դատարանէն դատապարտել Տիկին Թէրէզ Իւմպէռը, Ֆրէտէրիք Իւմպէռը և Օր. Մառի Տորիեռքը որոնք չար դիտումով դատ բացին Մ. ելի Քաթոյի դէմ. մանաւանդ որ երեք ամբաստանեալները իրենց ամբաստանութիւնը արդարացուցին գիտութեամբ ու չար դիտումով։

Նախ և առաջ ինչ է դատին նպատակը, հարցուց փաստաբանը։ Մ. Քաթոն ամբաստանեցին և կ'ուզեն որ հաշիւը առնուի։ Պէտք է որ անիկա հարցաքննուի ձեզմէ, ձեզմէ՛ որ չպիտի յուզուիք բնականաբար Տիկին Իւմպէռին համարձակութենէն, ջանդնութենէն ու բարկութենէն։ Եթէ իմ յանախորդս ուզէր ձայնը բարձրացնել, դատական նախարարը զայն պիտի լռեցընէր և պիտի յանձնէր ժիւռիին որ զայն պիտի արձակէր, ինչ որ չատ անգամ կը պատահի։ Այո՛, ժիւռիին պիտի դիմուէր Հէնրի Ռոպէրին պերճախօսութենէն և զոնը դուրս պիտի ելլար հանգիստարարին ամբողջ խանդավառումին մէջէն։ Ահա թէ ինչո՞ւ Մ. Քաթոն չուզեց յարել այս կատակերգութեան։

Ռոսոլֆ Ռուսօ, վաւերաթուղթերուն օգնութեամբ, ճշդեց այն դերը զոր ստանցած է Մ. Քաթօ՝ իր Իւմպէռներու հետ ունեցած յարաբերութեանց մէջ, որուն համարօութիւնն է.

—Երկու խնդիր կը ներկայացուին դատարան, մէյ մը իր հաշուակալութիւնը ներկայացնող Մ. Քաթօինը՝ մէյ մըն ալ Տիկին Իւմպէռի ապացոյցներուն խնդիրը։ Մ. Վէռէք՝ Թէռէզ Իւմպէռի դիւթանքներէն հմայուած մինակ, դիւթանք մը որ մեծապէս ազդեց «Պետական խորհրդականներուն», նախկին կնքապահներուն, եւ իր առաջին զոհերուն վրայ։»

Քաթօ պատճառ եղաւ Տիկին Իւմպէռի դժբաղդութիւններուն։ Այո՛, ինչո՞ւ համար։ Որովհետեւ անոնց՝ իրեն վճարել տալ պնդելը լսեց, որովհետեւ ինքն էր դարձեալ որ դատը քշեց, որկէ յառաջ եկան այս չանազդիր ընտանիքին բոլոր դժբաղդութիւնները։

—Մ. Քաթո՞ Թէռէզին սեւ կատուն եղաւ, բայց անիկա ունեցաւ նաև ուրիշ թշնամի մը; փաստաբանը որ խորհուրդ տուած էր իմ յանախորդս ինքն է։ Այս իսկ՝ մինչեւ անգամ որուն համար երէկ կ'ըսէր թէ Մ. Քաթոյի մեղադրկը գտնուած է։ Պատճառն այն էր որ այս վերջինն ալ, առաջին օրէն ճշմարիտ տեսած էր, համոզուած ուներ որ Քռաուֆֆորտները երբեք գոյութիւն չունէին; ինչպէս նաև 100 միլիոնները, և թէ Իւմպէռները խաբեբաներ էին նշանաւոր։

«Իմ գործս չէ պաշտպանել այս փաստաբանը որ ինքն իսկ քաղաքական մարդ մը էր, ոչ, իմ գործս չէ պաշտպանել զինքը Ֆրէտէրիք Իւմպէռի կողմէ երէկ արտասանուած կեղծ, դժպի բանախօսութեան մէջ։

Այս այն փաստաբանն է որ գացած գտած էր ընդհանուր դատախազը, որ գացած տեսած էր կնքնապահը, և որ Վալտէք-Ռուսօ փաստաբանին դատավարութենէն զինուած, պոռացած էր անոնց երեսն ի վեր։ «Քռաուֆֆորտները գոյութիւն չունին, դրամարկղը պարապ է. տարիներէ ի վեր այս մարդիկները պերճանքի մէջ կ'ապրին իրենց զոհերուն վնասներէն և չինծու ընկերութեան, կենսաթոշակի հետ, անոնք կը շարթեն պզտիկներուն դրամները։»

«Այս փաստաբանը ա՞յս ըրաւ։ Ուրիշ բան ալ ըրած էր։ 1901 փետր. 14էն ի վեր, անիկա դիմած էր եվմական նախարարութեան հարցնելու համար թէ Քռաուֆֆորտի ժառանգութիւնը ճշմարի՞տ էր։ Անիկա կը հարցապնդէր իր յանախորդին, Մ. Քաթոյի անունովը, որ պէտք ունէր գիտնալու թէ ինչ գրուեր, ինչ երաշխաւորութիւններ կրնային տալ վերջապէս իրեն՝ իր պարտականները։

«Ժառանգութեան ծախքերուն համար 10—12՝ միլիոն վճարել պէտք էր Գանձին։ Եւ եթէ բան մը վճարուած չելլար, ասիկա առաջ եկած չէր ելլար Գանձին մոռացութենէն, որովհետեւ անիկա չմտնար՝ գործին մէջ։ Երբ խնդիրը այս անհիման կարեւորութիւն ունեցող գործի մը վրայ է, թող որ ժառանգութիւնը երբեք գոյութիւն չունէր։

—Քանի որ պիտի գոյին նէ օր առաջ պատրաստութիւն տեսնելու էինք, մեր տունը թափած թափթափած կ'ելլայ, անանկ մարդիկը ինչպէս պիտի առնենք ներս, չելլայ նէ վաղը չենք բանիր, քիչ մը ես ալ հանգիստ կ'ընեմ։

Պետրոս մօրը վիզէն պլլուելով սկսաւ քծնիլ ու ոդիրական ջերմ համբուրներով ողողել անոր դէմքը։

—Սքանչելի կնիկ ես մայր, ըսաւ, կնիներուն պարծանքն ես։ Մինակ թէ քիչ մը բարկացար չելլայիր։

—Դուն գիտես որ ես անիրաւ պեղբերան չեմ բանար, ինչ որ է անցածը անցած է հեղ մ'ալ առանկ խենթութիւն չեմ ուզեր, վաղը կանուխ ելլանք պատրաստութիւն տեսնանք որ գան նէ ամչնալիք բան մը չելլայ, եթէ ինծի օր առաջ ըսած ըլլայիր, ես անոնք կերակուրի վար կը դնեի վաղը։

—Կերակուրը երկան կ'ելլայ մա՛յր, անանկ տեսած չտեսած ճաշի հրամցնել աղէկ չի փախիր։

—Քանի որ անանկ է, փնուն ինչու առջի տեսած օրդ հոն մնացիր։

Այս արդարացի առարկութեան ծիծաղելով միայն պատասխանեց երիտասարդը։

Հետեւեալ առաւուն մայր ու տղայ կանուխկէ արթնցան, Մաքրիկ հանըմ գործատորուհիներուն մէկ մասը տուն ճամբեց, վայելուչ և ներկայանալիներուն ալ պատուիրեց որ իրենց կիրակնօրեայ հագուստը հագուին ու այնպէս վերադառնան։ Իրարանցումը մեծ էր տան մէջ, լուալ, սրբել, փոշիները թրթռուել, կահերը յարդարել, վերջապէս մեծահանդէս ընդունելութիւն մը որուն չնորհիւ կ'ուզէր փայլիլ արդուկողը՝ մեծահարուստ հիւրերուն առջեւ, մինչ Պետրոս չուկայ կ'երթեւեկէր, ա՛ս կամ ան պակասը գնելու համար, միշտ առաջնակարգ տեսակներէն կատարելով գնումը։

Վերջապէս կարգադրութիւնները աւարտեցան եւ Մաքրիկ հանըմ իր ամէնէն վայելուչ հագուստը հագնելով խնամուած արդուզարդով մը ինքզինքը կոկեց և Պետրոսին հետ սկսաւ սրտատրոփ սպասել կառքի ձայնին որ կարծես կը լսուէր։

Արդուկողին սիրտը կը տրոփէր, քանի ժամանակներն անցնէին, դրացիներուն արդէն հաղորդած էր թէ այսօր միլիոնատէր աղջիկ մը պիտի այցելէր իրենց, ուստի եթէ ոչ է պատճառով աղջիկը չի գար, խայտառակութիւնը մեծ պիտի ելլար կնկան, որ աչքը պատուհան յառած սկսաւ կանչել։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՔԱՍԻՄ 60

ԿՆՃՈՈՏ ՀԱՆԳՈՅՑ ՄԸ

ՎԷՊ

Տեղական-ընտանեկան կեանքէ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Դ.

Իրարու հակասող զգացումներ յաջորդաբար կը յուզէին արդուկող կինը որ բոլորովին զրգռուած չէր գիտեր թէ ինչ ուղղութեան պէտք էր հետեւիլ, համամիտ գտնուելո՞ւ էր Պետրոսին անձնօթ աղջկան հետ հաստատած յարաբերութեան, թէ հակառակիլ և բոլորովին չէզոք մնալ աղէկ էր։ Ռամիկ կինը այս երկու զգացումներէն տարուբերուելով մերթ կը թուլնար որդեգիրին սիրալիր ձեւերէն ու հմայկեր խօսքերէն, մերթ ալ զզվելով կը յամառէր իր վճռացած մտքերին մէջ։ Ամէն պարագայի մէջ տեւական չէր կրնար ելլալ ընդդիմութիւնը, քանի որ Պետրոսով միայն կը պարծէր հաստարակութեան առջեւ, զուակ տիզոոը կաւ տար անոր և մանաւանդ բուռն տենչ կ'զգար ամէն օր նոր նոր տեսարաններ վայելելու և կեանքի փոփոխութիւնն ըմբշխնելու, զոր միայն Պետրոսի ընկերակցութեան չնորհիւ կրնար ձեռք ձգել։

Մաքրիկ հանըմ որ միւնեւ այն օր մայրականէն տարբեր զգացում մը չէր տածած Պետրոսին նկատմամբ, նախանձի պէս բան մը զգացած էր իր մէջ, երբ ստացած էր երիտասարդին՝ օթէլէն ղրկած նամակը։ Առաջին անգամ արիւնը գլուխը ցատկած էր, տեսնելով որ տարիներէ ի վեր ձեռքին մէջ մեծցուցած Պետրոսը, ճղճիմ աղջիկ մը տեսնելուն պէս լքած էր զինք և բոլորովին անոր անձնատուր ելլելով՝ կարը մը թղթով ալ իր սիրտը առնել կը փորձէր։ Այս պարագան խիստ ծանր եկած էր արդուկողին որ բարկութեան առաջին թափով որոշած էր բոլորովին վռնտել Պետրոսը, դուռը երեսին փակել և անգամ մ'ալ ներս չընդունիլ։

Ինչո՞ւ սակայն այս ատելանի խրատութիւն։ Մաքրիկ հանըմ ինք ալ չէր գիտեր ատոյգ պատճառը, մինակ ջիղերուն դպած էր Պետրոսի ընթացքը որուն կ'ուզէր ծանրայեղութիւնով փոխարինել։ Սակայն ժամանակ անցնելով պաղարիւնութիւնը վերստացած էր արդուկողը, ուելի թեթեւ երեւցած էր Պետրոսի արարքը աչքին և հրաժարելով տունէն վռնտելու պատիժէն՝ մտադրած էր կամ բոլորովին անտարբեր գտնուիլ և կամ ծանր ակնարկութիւններ ընել։

Տիկինին այս ամէն որոշումներն ալ օդը ցնդած էին Պետրոսի տուն հասնելէն ի վեր, որ թողած էր զայն իր փաղքուշ լեզուով և որդիական ցոյցերով, և հիմա Մաքրիկ հանըմ արկածին պատմութիւնը մտիկ ընելէ ետք, ձեւի համար էր որ միայն երեսը կը կախէր։ Մեծահարուստ աղջկան իրենց այցելելը մանաւանդ՝ ան ալ ցորեկ ատեն անձնական կառքով ու համազգեստ հագած կառապանով, ո՛հ սանկ արտակարգ պատիւ մը համար ամէն զոհողութեան յանձնառու կ'ելլար ռամիկ կինը որուն մէջ ամէնէն մեծ տեղ կը բռնէր փառասիրութեան ոգին և նոյն իսկ Պետրոսին ալ անոր համար այսչափ զոհողութիւն կ'ընէր, որովհետեւ երիտասարդը իր գեղեցիկ դիմագծով, բնական հանդարտով, յարգալ-դիմութեամբը ու ընդհանուր փայլուն հանգամանքով փառք կ'աւելցնէր արդուկող կնոջ։

Պետրոս իր սուր խորամանկութեամբ լաւ ուսումնասիրած էր Մաքրիկ հանըմի բնաւորութիւնը, որուն ակար կողմը շատ լաւ գիտնալով՝ փառասիրութիւնը գգուելու համար.

—Տեսնես մայր, ըսաւ, օրիորդին սիրտը կը հաանի կոր որ ժամ առաջ առուտ ըլլայ ու այցելութեան գայ մեզի։

—Խենթ մենթ բաներ մի խօսիր, օրիորդը ուրկէ կը ճանչնայ զիս որ տեսնել ուզէ, ըսաւ արդուկողը, կամաց կամաց բարկութիւնը թօթափելով։

—Ինչ կ'ըսես, ա՞րչափ խօսեցանք քու վրդ, նստանք, ելանք դուն էիր մեր խօսակցութեան նիւթը, խեղճ աղջկան մայրը դեռ նոր մեռած է եղեր, «մարդ յարդը գիտցիր» կ'ըսէ, ուրիշ բան չըսեր։

—Նատ ապրի որ առանկ բարի խը-րատ կուտայ եղեր։

—Ինչո՞ւդ պէտք, դուն անգամ մը հեռը խօսակցէ, անկէ ետքը պիտի տեսնուիմ քուկին հետդ։

—Իրաւ լաղը պիտի գաղն մեզի, հարցուց Մաքրիկ հանըմ, որ բոլորովին հանդարտած էր այլեւս։

Պետրոս մեծ չունչ մը առաւ ու հաստատ ձայնով.

—Կատա՞ղ կը կարծես կոր հապա՞, վաղը կէս օրին հոս են։

—Քանի որ պիտի գոյին նէ օր առաջ պատրաստութիւն տեսնելու էինք, մեր տունը թափած թափթափած կ'ելլայ, անանկ մարդիկը ինչպէս պիտի առնենք ներս, չելլայ նէ վաղը չենք բանիր, քիչ մը ես ալ հանգիստ կ'ընեմ։

Պետրոս մօրը վիզէն պլլուելով սկսաւ քծնիլ ու ոդիրական ջերմ համբուրներով ողողել անոր դէմքը։

—Սքանչելի կնիկ ես մայր, ըսաւ, կնիներուն պարծանքն ես։ Մինակ թէ քիչ մը բարկացար չելլայիր։

—Դուն գիտես որ ես անիրաւ պեղբերան չեմ բանար, ինչ որ է անցածը անցած է հեղ մ'ալ առանկ խենթութիւն չեմ ուզեր, վաղը կանուխ ելլանք պատրաստութիւն տեսնանք որ գան նէ ամչնալիք բան մը չելլայ, եթէ ինծի օր առաջ ըսած ըլլայիր, ես անոնք կերակուրի վար կը դնեի վաղը։

—Կերակուրը երկան կ'ելլայ մա՛յր, անանկ տեսած չտեսած ճաշի հրամցնել աղէկ չի փախիր։

—Քանի որ անանկ է, փնուն ինչու առջի տեսած օրդ հոն մնացիր։

Այս արդարացի առարկութեան ծիծաղելով միայն պատասխանեց երիտասարդը։

Հետեւեալ առաւուն մայր ու տղայ

«Եւ հոս պէտք է յիշեմ նաեւ սա հետաքրքրական մանրամասնութիւնը թէ «անձնական» գրուած նամակով մը էր որ Մ. Վալլէ, այն առենուան եվմտական նախարարութեան կը դիմէ, և հետեւեալ օրն իսկ, Թէոդէ Իւմպէռ այս նամակով կը զգաղի և իր փաստաբանը կը գրէ Մ. Վալլէի անոր ըսելու համար թէ «ոչ-ոքն կը զարմանան իրենք տեսնելով Մ. Քոթոն, իրեն չը վերաբերելիք գործի մէջ խառնուած»։

«Բայց վերջապէս յամէն ինչ լուսաբանուեցաւ։ Խորդախները այսօր անկարողութեան մատնուած են, այն խորդախները, որոնք տասնըհինգ տարիներէ ասելի, արդարութեան դէմ խաղ խաղացին և որոնք այսօր իսկ տակաւին գլուխկը վերցնեն, չանալով արատաւորել իրենց հակառակորդները նմանը չը տեսնուած համարձակութիւնով։»

«Փաստաբան Ռոսոլֆ Ռուսօ, մտաբերվելապէս իր դատին մանրամասնութիւններուն մէջ, և փորձեց ապացուցանել թէ իր պաշտպանեալը երբեք չահակցած չէ կողոպտողներուն։ Այս տեսակէտով, երեւան հանեց Մ. Քաթէ՝ Տիկին Թէրէզ Իւմպէռի ծախած մարգարտազարդ նշանաւոր մանեակին զուարճալի սկիզբը։

—Հայր Քաթոն իր հարսին տուած էր պատմական մանեակ մը։ Այդ մանեակը կը վերաբերէր ազնուական տիկնոջ մը։ Տիկին Քաթոն, չէր ուզած այս մանեակը կրել, որովհետեւ, ուրիշ մը, այդ տիկինը, արդէն զարդեղծած էր։ (Մեծաղներ)։ Ճիշդ ասոր համար է որ ծախուեցաւ տիկին Տիկին Իւմպէռին։»

Բայց, ինչ որ Ռոսոլֆ Ռուսօն մոռցաւ ըսելու, սա էր թէ Մ. Քաթոն յաղողեցաւ Թէրէզ Իւմպէռին ծախել այս մանեակը 140 հազար ֆր.ի, մինչդեռ մանեակը իրապէս կ'արժէր 12-14 հազար ֆրանք։

Եգիպտացի դրամատէրին փաստաբանը բացատրութիւն տուաւ տոկոսին համար մէջ բերուած նշանաւոր դատին խնդրոյն վրայ, և ամբաստանեց, պետական խորհրդական Մ. Ժաքէնը։ Դանգատեցաւ Հանրապետութեան դատախազէն՝ ընդունած ըլլալուն համար այս դատը, ինչպէս նաեւ հարցաքննիչ դատաւոր Լէյտէէն՝ որ չա՛տ բարեացակամութեամբ Թէրէզ Իւմպէռը մտիկ ըրած էր և «անկարողութեան» հասցնելու համար «ինը ամիսներ» աշխատած էր ամբողջ։

Ռոսոլֆ Ռուսօ երդուելնցուց դատարանը չափ դնելու այս անպատշաճ յայտարարութիւններուն, և ուղղակի նախագահին դառնալով ըսաւ.

—Աղէ՛կ գիտեմ, պարոն նախագահ թէ՝ դուք անկարողութեան մատնուած էք։

Բայց անմիջապէս բռնադատուեցաւ կենալ ու առաջ չերթայ, որովհետեւ այս «անկարողութիւն» բառը որոհին մէջ տհաճին ուրախութիւն առաջ բերաւ։

Բիւժէ նախագահը ըսաւ խնդալով.

—Կը տեսնէք թէ յանցանքը ձեր քովն է, Տէր փաստաբան։

Խնդալը եկաւ նաև Մ. Ռոսոլֆ Ռուսօին որ վերջացուց իր պաշտպանողականը, ապացուցանելով թէ իր պաշտպանեալը երբեք չէ վաչխառուս, և թէ դրամատէրը զոհ գացած է Իւմպէռ ընտանիքին խշոր սուտերուն և սպառնալիքներուն, այն ընտանիքին՝ որ հնարեց Ֆրաուֆորդները, նշանաւոր կտակը, ինչպէս նաև անհամար դատաթուղթեր, զոր արդարութիւնը դատեց։

Հանրի Ռոպէռ

Անկուր անմամբերութեամբ մը կը սպասուէր փաստաբաններուն փաստաբանին դատավարութեան, որովհետեւ Հանրի Ռոպէռ, ճշմարտապէս, ամբողջ մէկ ժամ, ուրախացուց իր ունկնդիրները և հիացուց զանոնք իր աննման պերճախօսութիւնով։

Նշանաւոր փաստաբանը, ուրիշ ոչ մէկ բան կը խուսափի, երբ կը լսէ իր հակառակորդին պաշտպանողականը սապէս կը սկսի։

—Երբ քիչ առաջ, պաշտօնակիցս Մ. Ռոսոլֆ Ռուսօ, սրահին խորէն եկած քանի մը աղմուկներէն յուզուած պառաց. «Ոչ ոք պիտի արգիլէ զիս պաշտպանելէ Մ. Քաթօն», յայտնի է որ բառը խոյս տալու քերնէն։ Անիկա անխոհեմ է, բայց ես զայն կը չահեմ։ Անիկա կը դաւէ գործը։ Հրաշքով է որ Մ. Քաթօն խոյս տուած է սարկանութենէն։ Իր փաստաբանը կը հաստատայ ատոր ու կը պաշտպանէ զայն։ Ես կարճ պիտի խօսիմ, ինձի համար խնդիրը արդէն մէկ կայանայ։ Տէր և Տիկին Իւմպէռ, Մ. Քաթոյի դէմ վաչխառութեան դատ բանալով, անկեղծ եղած են։

«Երբոր դատին ծանուցումը երեւցաւ մամուլին մէջ, կարծուեցաւ թէ խնդիրը նշանաւոր Էվմիթէիէօյին վերագրուած խեղճատակութեան մը վրայ է։ Եւ սակայն ճիշդ էր...»։

Հանրի Ռոպէռ, ապացուցաց, առանց մեծ դժուարութիւններու թէ, իր պաշտպանեալին նախկին դրամատէրը ուրախամտութիւն չէր ունեցած նոյնին մէջ։

Մէնի հնաւոս Փիւռիին երկիւղն է որ այսպէս գործել տուաւ։ Ուզեցին որ Թեթեւցնեն Տիկին Իւմպէռին գործը, և որովհետեւ անիկա չէր ուզեր խօսիլ իր երկու հարցաքննիչ դատաւորներուն առջեւ, այնպէս կը կարծուէր որ աւելի շատախօս պիտի ըլլայ։ Սակայն և այնպէս ինքզինքը պաշտպանելու համար լաւագոյն կերպով խօսեցաւ։

Թէրէզին և Ֆրէէրիքին փաստաբանը յետոյ խօսք առաւ։

—Գալով այն յայտարարութեան թէ տեղի չկայ դատի, զոր Մ. Քաթէնի ձեռքին վրայ կը խաղայ, պարտաւոր չէ անիկա այդ բանով ինքզինքը հպարտ զգալաւոր ցուցնել։ Կրնայ մարդ արդարեւ, խօսիլ ատոր վրայ. ինչ կ'ըսէ Միմիայն ան «նկատելով որ Ֆրէէրիք Իւմպէռին անանկութիւնը Քաթոյին և ուրիշներու հետ ունեցած իր գործառնութիւններուն առեւտրականութեան հանգամանք մը կուտայ, նկատելով որ իրողութիւնները բաւական գոհացուցիչ կերպով հաստատուած չեն»։ Վերջին ասոր տպագրուած է։ Բանաձեւ մըն է ան։ Վերջապէս այս հրամանագիրը 1902 մայիս 29ինն է, այսինքն թէ անիկա ստորագրուած է, այժմու նախարարութեան կազմութենէն քանի մը օր առաջ միայն. ուր Մ. Քաթոյին փաստաբանը պիտի ձեռք առնէր արդարութեան ձեռագիրները։

Սեռայ, Հանրի Ռոպէռ ըսաւ որ մեռնող Մ. Պէռնարը և առաջին նախագահ կիւսթաւ Իւմպէռը չէր ուզեր որ խառնէ այս եղեռնական խաղին։

—Այն առենն որ Մ. Քաթօն հարցաքննիչ դատաւոր Լէյտէին դրամատէրի պատուոյ խօսքը կուտար, և ոչ թէ պատուաւոր մարդու խօսք, որ պիտի ասէր անոր իր հաշիւը, անմիջապէս հեռաձայնով կը հրամայէր անդին որ զայն դուրսերը ղրկեն։ Այս պարագան բացարձակապէս կ'ապացուցանէ թէ, այս դրամատէր ըլլալիքը կատարեալ վաչխառու մըն է։»

Անցեալի կերպով, Հանրի Ռոպէր երգիծաբանօրէն գովաբանեց իր նախկին պաշտօնակիցը, Ռայթլինկէրը, որուն գեղեցիկ պաշտպանողականները երկար ատեն պիտի յիշուին։ Եւ որովհետեւ Ռոպէր յոյս կը յայտնէր որ մօտ օրէն վերսին պիտի գտնէր զայն ոճրադատ տեսանին մէջ, Ռայթլինկէր ըսաւ իսկոյն,

—Սպասեցէք ուրեմն որ հոն տեսնենք, և յետոյ սա ալ ըսեմ թէ ինծի կը գրգռէք կոր, գիտցած ըլլաք։

Հանրի Ռոպէր.—Անշուշտ, որովհետեւ ուրիշ նպատակ չունիմ։

Հանրի Ռոպէր շարունակեց յետոյ իր դատավարութիւնը, Մ. Քաթոյին վաճառումներուն վրայ խօսելով.

—Այդ վաճառումները կարելի է ուրակել արդար կամ վաչխառուական, խնդիր չէ։ Մ. Քաթոն հարիւրին 69ով չէ՞ փոխ տուած. պէտք է դնել փաստպատկ մը — անմեղութեան խորհրդանշան—դատ բացողին ճաղատ գանկին վրայ։ Կ'ուզուի ճանչցնել Մ. Քաթոն իբրեւ պարկեշտ մարդ այն ատեն երբ Լէյտէ դատաւորը անոր ըսաւ, դէմառ դէմ, իր խորհրդարանին մէջ «Պարոն դուք վաչխառու մըն էք»։ Եւ գիտցուած է թէ ինչ է պատասխանած Մ. Քաթոն «Կը պահեմ ես պատասխանս»։

Հանրի Ռոպէր ատով վերջացուց։ Վերջացնելու ատեն յիշեց որ Մ. Քաթոն իր շուրջը չափազանց ՁԱՍ, սուգ պատճառեց որպէս զի արգանտին իր ճակատագրին վրայ։

—Հիանալի ճոխութեան մը մէջ կ'ապրիք, պարոն Քաթոն, դուք միլիոններ ունիք, անագին հարստութիւն մը։ Է՞հ, ուրեմն, պէտք չէ այնչափ պահանջկոտ ըլլալ։ Մի խնդրէք որ պահանջեն ձեզի համար թէ պարկեշտ մարդ մըն էք։

Պերճախօս փաստաբանը այսպէս վերջացուց։

—Ցաճախորդը ընտրեց քաղաքական փաստաբանը, ոչ թէ յաճախ նշանաւոր իր տաղանդն համար, հապա իր ելեւմտանի և ծերակուտականի պաշտօնին համար։ Նախկին փաստաբաններ, պատիւներու արժանացածներ, իրենց յաճախորդներէն լքուածներ, և վերջապէս իրեւ հակառակորդ իրենց դէմ ելլող՝ նախկին նախարար մը կամ մինչեւ իսկ խորհրդարանի նախկին նախագահ մը տեսնելէ սարսափածներ տեսանք։

Մ. Քաթոն չընտրեց Մ. Վալլէն իր պաշտպանողականութիւններուն փայլուն ելեւմտանը սիրուն, հապա որովհետեւ անիկա ծերակուտական էր և նախարարական։ Ցաւալի է որ կարելի կ'ըլլայ կոր ըսել թէ Ֆրանսայի կնքապահը Մ. Քաթոի շահերուն պահպանը եղած է։ Պէտք է գիտնալ վերջապէս թէ արդարութիւնը դատաստաններ կը բերէ և ոչ թէ ծառայութիւններ։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵ՝

Թարգմանեց ԳԱՍԻՄ

Յատկապէս «Մանզումէ»ի համար

ԿԱՐԴԱԼ ԵՐԲՐՈՒԹ ԵՐԵՍԸ

ԽՆԱՄՈՎ ՊԱՀԵՇԷՌ ԹԻՒԵՐԸ

115—120

Հանրի Ռոպէրին այս պաշտպանողը ուժգին կնրպով ծափահարուեցաւ։

Շընիւ

Նոր ամբաստանագիր մըն ալ ատաւոիկ խեղճ Մ. Քաթոի դէմ, որ արտասանուեցաւ Բարիզի փաստաբաններուն ամէնէն սրամիտ և հանճարեղներէն մէկէն։

Շընիւ փաստաբանը խիստ և խածնող ակռայ մը ունի։ Զուզէր տհաճոյ բան մը ըսել Քաթոյին համար, բայց եգիպտացի դրամատէրը չատ գէշ համբաւ մը կ'ունենայ իր բերնին մէջ։

Մառիա Տօռիսնեաքին նշանաւոր փաստաբանը «խեղճ Մ. Քաթոյին» ընդարձակ շահասակութիւններուն թուումն մասնցը կ'ընէ։

Պերճախօս նչտերով, Շընիւ. փաստաբանը կը գծէ իր պաշտպանած կնոջ հանդարտ կեանքը։ Ամոր կեանքը գրող վիպագիր մը պիտի կրնար, կ'ըսէ, սա չորս բառերուն մէջ խտացնել անոր պատկերը. «Անիկա գծագրած է, երգած է, լացած է... և ատորագրած է»։ Ամենաբանը։ ծափահարուեցաւ բուռն կերպով, և նախագահը յանդիմանիչ հինգշաբթին (այսօրուան) թղուցը վէճին շարունակութիւնը ու վերջը, Մ. Քաթոյին երկրորդ փաստաբան Մօռիս Պէռնարին պատասխանը ընդունելու համար։

Մ. Վալլէի բացատրութիւնները

Մ. Վալլէ, երբ Լիւքսէնպուրկի նրբանցքներուն մէջ մտաւ, շատ մը հեռաքքրքիրներէ չրլլապատեցաւ։

Ներակուտականներէն չատեր կը զարմանային թէ, ինչպէս «դատը տեղի չպիտի ունենայ» յայտարարութիւն մը տրուած էր ի նպաստ Մ. Քաթոյին, եթէ իրապէս հիշդ էին փորձագէտ քննիչ Վէնէքին կողմէ նշանակուած թիւերը, անոր՝ Տիկին Իւմպէռին ըրած փոխառութիւններուն նկատմամբ։ Մ. Վալլէ պատասխանեց անոնց որ այս յայտարարութիւնը ստեղծած էր 1886 յունվար 12ի օրէնքին համեմատ։ Այս օրէնքը, ըսաւ անիկա, չեղեալ կը համարէ առեւտրական տեսակէտով վաչխառութենէն առաջ եղած օրէնքները։ Առեւտրական դատարանը սնանկ հռչակելով Ֆրէէրիք-Իւմպէռը, այս վերջինը պէտք էր որ հետեւեալ նրկառուէր իբրեւ վաճառական, և այն ատենէն Մ. Քաթոն ալ պարտաւոր էր նպաստուիլ 1886 յունվար 12ի օրէնքին տրամադրութիւններէն։

* *

ՎԱՂԸ

ԻՒՄՊԷՌԵԱՆ ԴԱՏԸ

ԵՐԵՍԿ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԲՈՒՌՆ ՄԻՋԱԴԵՊԵՐ.—ԽԻՍ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ

ՎԷՆԷՑՈՒԷԼԱՑԻ ՄԷՋ

Ինչպէս արդէն հեռագիրները ծանուցին, պաշտումը վերջաւ Վէնէցուէլայի նաւահանգիստներէն, և այս՝ առաջ եկաւ բրօթօքոլին ստորագրութենէն։ Պաշտումին վերնալը բնականաբար մեծ բարիք մը եղաւ Վէնէցուէլայի համար որ կը նեղուէր չափազանց պաշտումին իր առեւտրին ու յարաբերութիւններուն մեծ վնասներ պատճառելուն համար։

Բրօթօքոլը որ ստորագրուեցաւ կը պարունակէ ութը յօդուածներ որոնց մէջ նշանակուած են Վէնէցուէլայի՝ դաշնակից պետութիւններուն վճարելիք տուրքերն ու պայմանները։ Եթէ Վէնէցուէլա ժամանակին չը վճարէ, այն ատեն այդ վճարումները տեղի պիտի ունենան Լա Կուայրայի և Բուէրթօ Քապելլօի մաքսային հասոյթներէն։

Գ. յօդուածին մէջ գտնուած պահանջումներուն վճարման համար Վենեցուէլայի կառավարութիւնը 1903 Մարտ 1էն սկսեալ այդ երկու նաւահանգիստներուն մաքսային հասոյթներուն 0/0 ին 30ը, ամսէ ամիս Քարաքասի Անգլ. պանգային պիտի յանձնէ, առանց ուրիշ բան մի գործածելու։ Եւ եթէ չի վճարէ, այն ատեն այդ մաքսային հասոյթներուն վարչութիւնը Պելգիգայի մաքսային պաշտօնեաներուն պիտի յանձնուին։ Վճարման յապաղումի պատճառաւ ծագում առած վէճերը Լահէի իրաւարար տեսանին պիտի ենթարկուին։

Վէնէցուէլա եւս պիտի առնէ պետութիւններէն գրաւուած մարտնաւերն ու առեւտրական նաւերը իրենց վիճակին մէջ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Վիեննա, 17 փետր.— Էլիզպէթ արքիդքսուհիին մարմինը, Ֆրիտրիխ արքիդուքսին պալատին մէջ օրհնուելէ ետքը, որուն ներկայ գտնուեցան Ֆրանց Եօզէֆ կայսրը, կայս. գերդաստանին բոլոր անդամները, իշխանական հիւրերը. և քաղաքային, զինուորական ու եկեղեցական բարձր պաշտօնատարները, գիւղերը Պասէն փոխադրուեցաւ։

Բիշեդիա.— Երեսփ. Ժողովը այսօր շարունակեց տարուէ տարի առնուելիք նոր զինուորներու թիւին յաւելման ծրագրին վիճաբանութիւնը։ Ազգ. պաշտպանութեան նախարար Պառոն Ֆէյէրվարիի արտասանած ճառի միջոցին, ծանր դէպք մը պատահեցաւ։ Երբ նախագահը ընդդիմադիր երեսփոխան Մ. Լէնտիլի ուղղեց խօսքը, «Դուք կը սուտէք» բառերով, ընդդիմադիր կուսակցութիւնը ժխոր մը յարոյց որ քանի մը վայրկեան տեւեց։ Բայց Պառոն Ֆէյէրվարի, ի կարգ կոչուելով, իր խօսքերուն համար ներում խնդրեց, և ապա կրցաւ ճառը վերջացնել առանց դէպքի։ Մ. Լէնտիլ մեծամարտի համար իր վկաները ղրկեց Պառոն Ֆէյէրվարիի։

Լոնտոն.— Խորհրդարանը այսօր բացուեցաւ։ Թագաւորին կարդացած գահճառը կը հաստատէ թէ բոլոր Տէրութեանց հետ յարաբերութիւնները բարեկամական են, և կ'ըսէ թէ Վենեցուէլայի պաշարումը անհրաժեշտ էր և ուրախութիւն կը յայտնէ վէճի նիւթ եղած խնդիրներուն կարգադրման համար։ Գահճառը յետոյ կը յայտարարէ թէ Հարաւ-Ափրիկէի զարգացումը գոհացուցիչ յառաջդիմութիւններ կ'ընէ, և Մր. Զէմպրլէնի ճամբորդութիւնը լաւագոյն արդիւնքներ տուած է։

—Իտալիա թագաւորին առողջականը վիճակը նորէն մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Բժշկական նոր գործողութիւն մը հաւանական է։

ՎԱԼԱՆՍԻԷՆ.— Վալանսիէնէ Լիլ գացող կառախումբ մը Սէնդ-Ամանի և Ռոշիւէի միջեւ գծէն դուրս ելաւ։ Մէկ հոգի մեռաւ և 13 հոգի վիրաւորուեցան, որոնց 9ը թեթեւապէս։

ՀՌՈՄ.—Արտաքին գործոց նախարար Մ. Բրինեդի այսօր առաջինն անգամ ըլլալով անկողնէն ելաւ քանի մը ժամ։

ԲԱՐԻԶ.— Ռումանիոյ 5% տոկոսաբեր գանձատոմսերուն փոփոխումը լիակատար յաջողութիւն մը ունեցաւ։ Սօսիէթէ ժէնէրալ Ֆանքան ի՛նք միայն ամբողջ խնդրանքներուն երկու երրորդն ընդունեց։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

18 Փետրուար 1903

Ֆրանս. 3% (3% Français)	100	12
Բէժի (Tab. Turcs)	375	—
Գանալիա. (R. Turque D.)	30	55
Երկաթուղի (Lots Turcs)	129	—
Պանգ. Օթթ. (Banque Ott.)	609	—
Ֆրանսվալ (Transvaal)	146	50

ԹԷՎԱՃԻՀԱԹ

Բէօսթէնէ պաշ չէհպէնտէրլիկինէ՝ Աթինա վէ Բիրէ պաշ չէհպէնտէրի սատատ. Իհսան պէյ էֆէնտի.

Աթինա վէ Բիրէ պաշ չէհպէնտէրլիկինէ՝ Գորֆու պաշ չէհպէնտէրի սատատ. Էտհէմ պէյ էֆէնտի.

Գորֆու պաշ չէհպէնտէրլիկինէ՝ Լիվերրու պաշ չէհպէնտէրի սատատէլու Բեսիմի պէյ էֆէնտի.

Լիվերրու պաշ չէհպէնտէրլիկինէ՝ Թայլան պաշ չէհպէնտէրի ելզ. Լօղատիս էֆէնտի.

Թայլան պաշ չէհպէնտէրլիկինէ՝ Բէօսթէնէ պաշ չէհպէնտէրի սատատ. Հաճի Բասի՛ պէյ էֆ. Թայլի պույրուլմուշ վէ միշար վէ մուսիլէյհիմին էվվէլճէ ալել ուսուլ էմրը թահլիլեբի իճրա գըլընմըշ տըր։

* *

Մամուրէթ իւլ Ազիզ վիլայէթի մերքէզը Պիտայէթ մահքէմէսի միւտաթ ուսմանի մուավինլիկի՝ Գայսերիյէ սանճաղը Պիտայէթ մահքէմէսի ճէզա տարիւսի բէիսի Ֆիթթուվ. Իսմայիլ Հաքգը էֆէնտիյէ.

Գայսերիյէ սանճաղը Պիտայէթ մահքէմէսի ճէզա տարիւսի բէիսը սապգը ֆիթթ. Նէվքի էֆ.յէ թէվֆիկ պույրուլմուշ վէ մուսիլէյհիմ զաթէն մուհալլէֆ պուլունմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Ֆրանսերէն թերթերը կը դրեն թէ, վարչապետ Մ. Տէռէվ ապաւովացուցեր է կայս. քոմսէր Ալի Ֆէրուխ պէյը թէ, Պուլկարիա ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ արգիլելու համար գուլկար աւազակներուն ապաստակութիւնները։

—Վիեննա հրատարակուող «Ֆրամտէնպլատ» թերթը, որ օրկանն է արտաքին գործոց նախարարութեան, գովեստով կը խօսի Պուլկարիոյ խառվարարական ընկերութիւններու դէմ ձեռնառած միջոցներուն վրայ, որովհետեւ կ'ըսէ, այս ընթացքով իշխանապետութիւնը կը յայտնէ ո և է անուանեղծութենէ զերծ մնալու իր փափաքը։

—Ռուսիոյ Սոֆիոյի դիւանագիտական գործակատար Մ. Պախոմիէվ որ Բեթերապուրգ գացած էր վերջերս, երկուշաբթի Սոֆիա հասնելով ուղղակի իշխանական ապարանքը գացած է։

—Պուլկարիոյ ոստիկանութիւնը շրջունակելով իր խիստ միջոցները խառվարարներուն դէմ, շատ մը անձեր ևս ձերբակալած է։

Սոֆիայէն փետր. 14 թիւով կը հեռագրեն Վիեննա. «Ոստիկանութիւնը այս գիշեր ձերբակալեց Թոնչէֆ. Մինասէլովսքի, Սթանչէֆ, Եանգով, Նիքոլոֆ անուն աւազակապետները։ Մինասիլովսքի հիւանդ ըլլալով իր տունը խիստ հսկողութեան մը տակ առնուեցաւ։»

—Ռատոլավով, Իվանչէվ, Թոնչեվ ու Թէնէվ նախկին նախարարներուն դատը առջի օր սկսաւ և ամիս մը պիտի տեւէ. ատոնք զեղծումներ գործած ըլլալու ամբաստանութեան տակ կը գտնուին։

— Թրնովայի մէջ խառվարարական ընկերութեան կեդրոնը կնքուեցաւ. ոստիկաններ կը սպասեն դրան առջեւ։ Տեղական իշխանութիւնները մասնաւոր հրամաններու վրայ ձերբակալեցին այն անձերը որոնք յարաբերութեան մէջ էին նոյն ընկերութեան հետ։

—Պուլկարիոյ պատերազմական նախարար զոր. Բարիքով, աւազակախումբերուն ապաստակութիւնները զրաղելու նպատակով սահմանագլուխին վրայ զինուորական շղթայ մը հաստատելէ զատ, խստիւ պատուիրած է Պուլկար սպաներուն, չընկերակցիլ խառվարարներու, հակառակ պարագային պիտի արտաքսուին բանակէն։

—«Նէօյէ Ֆրայէ Բրէսէ» կ'ըսէ թէ իշխանապետութեան ձեռք առած միջոցներուն շնորհիւ, խառվարարները հասկնալով որ այլեւս չպիտի կրնան գործել, սկսած են ցրուիլ։

ԵԼՄՍԱԿԱՆ նախարարութեան խորհրդական Բաֆաֆ պէյ, որուն Պերլինէ դրածը գրեցինք երէկ, ուղղակի կայս. Պալատ գնաց և ապա տեսակցութիւն մը ունեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

ՕՍՄ. ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ.— «Նէօյէ Ֆրայէ Բրէսէ» Օսմ. արժէթուղթերու մասին հրատարակած կարեւոր յօդուածի մը մէջ կ'ըսէ թէ, ժամանակ մը ի վեր Օսմ. արժէթուղթերը մեծ յարգ մը ունին եւրոպական սակարաններուն մէջ։ Լոնտոնի, Պերլինի, Բարիզի ու Վիէննայի սակարաններուն մէջ հիմա մեծամեծ գործառնութիւններ կը կատարուին օսմ. արժէթուղթերուն վրայ։ Ասիկա կ'ապացուցանէ թէ Օսմ. կառավարութեան ելմտական զօրութիւնը ո՛րքան հաստատուն հիմերու վրայ դրուած է։» (Ապահ)

ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐԸ.—Կայս. Իրատէով Բարաքէօյի և Ունգարանի կամուրջները պիտի նորոգուին 50,000 ոսկիի ծախքով մը։ Այս մասին պատրաստուած յատակագիծը և ծախքերուցոյցակը կայս. Պալատ պիտի մատուցուին վաւերացնելու համար։

ՔԱՐԻՒԶԻ ՀԱՆՔ.—Մոսուլի նահանգին մէջ երեւան հանուած քարիւղի հանքին չահագործման մենաշնորհը կայս. Անձնական Դատարանն նախարարութեան արուած է։ Մոսուլի պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ հանքը տեղական պէտքերուն լիապէս բաւելէն զատ, կրնայ հայթայթել նաեւ դրացի նահանգներուն պէտքերը։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ վրայ խօսելով գերմանական թերթերը կ'ըսեն թէ, այս գիծը Հին Աշխարհի ամէնէն կարեւոր գիծը պիտի ըլլայ, որովհետեւ միեւնոյն ժամանակ հինգ ծովերու հետ ալ պիտի հաղորդակից ըլլայ. գլուխը՝ Մարմարայի վրայ Հայտարփաչայի կողմէն. միւս ծայրերը Սեւ ծովի, (Էրզրում) Արշիպեղագոսի (Գոնեայի և Իզմիրի համբով), Մէյերկրականի (Ատանայի գիծով) և վերջապէս վերջին ծայրը Զարսից ծոցին, որմէ՝ Հնդկաց Ովկիանոսին վրայ։

Նոյն թերթերը կ'ըսեն թէ ո՛չ մէկ երկաթուղի այսքան պատմական երկիրներէ և ապագայ խոստացող տեղերէ կ'անցնի. անոր ծախքերը դիւրաւ պիտի կարգադրուին, որովհետեւ փորձերը կը ցուցնեն թէ անոր անցած ճամբուն վրայ տասանորդները կ'ածին և մանաւանդ որ դրամական խնդիրը ապահովուած է գերմանական և ֆրանսական հզօր ընկերութեան մը միացեալ դրամագլուխներովը։

ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ.— Նկատելով որ պատհականոցները կը մերժեն հրդեհի ծորակներուն բանալիները տալ առաջին անգամ հոն հասնող ջրհանկիրներուն, որով հրդեհը կը տարածուի, Քաղաքապետութիւնը խնդրեց Ոստիկանութեան նախարարութենէն, հարկ եղած հրահանգները տալ պահականոցներուն, որպէս զի ատանք հրդեհի ծորակներուն բանալիները յանձնեն առաջին անգամ հրդեհին վայրը հասնող ջրհանկիրներուն, առանց ջրհանկիրոցոց գունդին հասնելուն սպասելու։

ՀՆԱԴԻՏԱԿԱՆ.—Մ. Բլէրմոնկանս, Բարիզի Արձանագրութեանց կանոնին հաղորդած է կարգ մը լուսանկարներ, որոնք վերջերս Պաղեստինի մէջ երեւան հանուած հնագիտական առարկաներու կը պատկանին։ Անոնցմէ մէկը ԺԴ. դարու ոճով լատինական արձանագրութիւն մըն է, և տապանագիրը Գրիգոանուն կնկան մը Ցուվ. Մէտիթարսի աղջիկը և Բէթրիւս տը Սաօնի (?) կինը։ Միւսները կը ներկայացնեն եգիպտական ոճով երկու արձանիկներ, և կը կրեն փիւռիկեցիներէն ձեռներ, ուղղուած ատուռոյ մը՝ որուն անունը ապրուած է Պոլիթէօնի որդի Պուլչիլեմ կոչուած անձէն։

ՌՈՒՍԻՈՑ սեւ ծովի նաւատորմին հրամանատար կարգուեցաւ ծովակալ հանգուցեալ Թիրթովի տեղ, ինչպէս հեռագիրները ծանուցին, ծովակալ Սքրիլով։

Ծովակալին վրայ բոլոր թերթերը գովեստով կը խօսին և անոր կենսագրութիւնը կ'ընեն, որմէ կը տեսնուի թէ ան չատ մը պաշտօնավարութեամբ մը, և եղած է երբեմն Միջերկրականի ինչպէս նաև Ծայր. Արեւելքի ռուս նաւատորմիներուն հրամանատարը։

ՌՈՏՈՄԱՐՈՑԻ մէջ կազմուած յանձնաժողովը որոշեր է նկատի առնել առեւտրական սակարանի մը, Օսմ. Պանքային մասնաճիւղի մը, մաքսատան առջեւ քարափի մը և մինչեւ Արմտալը շոգեշարժ թրամուէյի մը հաստատման խնդիրները։

ՄԱՎՐՕՖՐՕՏԱՏՈ իշխանուհին, խորին շնորհակալութիւնը յայտնեց հեռագրով, Վեհ. Սուլթանին ցաւակցական հեռագրին ի պատասխան։

—Աթէնքի օսմ. դեսպանը ի դիմաց Օսմ. Պետութեան ցաւակցութիւն յայտնած է այրի Իշխանուհիին, անոր ապրանքը երթալով։

—Իշխանին յուղարկաւորութիւնը շաբաթ օր կատարուած է մեծ հանդիսաւորութեամբ Աթէնքի Մայր եկեղեցիին մէջ։ Ներկայ էին Երկիրոս Թագաւորը, գահաժառանգ իշխանը, նախարարները, քաղաքական և գրական գրեթէ բոլոր նշանաւոր անձերը։ Ցուզարկաւորութեան ատեն իշխանական պատիւներ ընծայուած են հանգուցեալին, որ Ս. Քրկչի պատուանշանին մեծ-խաչը ունէր։

ԷՐԷՑԼԻԻ ԱՄԽԱՀԱՆԳԻՐԸ.—Տէօյչէ Պանքի վարչութիւնը կը բանակցի Էրէյլիի Ֆրանս. Ընկերութեան հետ գտնելու համար նոյն ընկերութեան ածխանանքերը։ Գիտուն թերթերը կ'ըսեն թէ Զօնկուլտաքի նաւահանգիստին անյարմարութեան համար ածուխ բեռցնելու գործողութիւնը պիտի կեդրոնացուի կա՛մ Հայտարփաչա կամ Տէրինճէ։ Այս միտքով Անատոլուի երկաթուղիի ընկերութիւնը Էրէյլիէ մինչեւ Ատաբազար գիծ մը շինելու որոշումներ կ'ուզէ։ Այս գիծով թէ՛ Ատաբազար (Մարմարա) պիտի հաղորդակցի Սեւ Ծովի և թէ՛ նոյն տեղի հանքածուխները, Սեւ Ծովի վտանգներէն զերծ, ապահով կերպով նաւ պիտի բեռցուին Մարմարայի առջեւէն։

ՕՍՄ. ԾՈՎԵՂՔԵՐՔՆԵՐՈՒՆ վրայ մաքսանենգութիւնը արգիլելու համար առնուած պաշտօնեաները կարգալարել գիտցողներէն պիտի ընտրուին։

ՔՕԼԵՐԱՑԷ Դամասկոսի մէջ դէպքերը 3-4 օրէ ի վեր դադրած ըլլալով, քաղաքին չուրջը հաստատուած շղթան տակաւ կը վերցուի։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ խորհուրդը որոշեց մուտքը Եգիպտոսէ եկած բանջարեղէններուն՝ Օսմ. երկիրներու միս մասերուն մէջ։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԹԱԿԱՆ նոր կանոնագրին տրամադրութեանց համաձայն, ամէն տարի յարմար տեղեր շերամաբուծական մրցումներ պիտի կազմակերպուին։ Այս տարուան մրցումները պիտի կատարուին Ամասիայի և Դամասկոսի մէջ։ Ա.ին պիտի մասնակցին Պաֆրա, Զարչամպա, Սամսուն և չորս գաւառներ։ Բ.ին Սիւրիայի նահանգը և Պէյրութի Սուր, Սայտա գաւառակները։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՐԿ ՃԱՄԲՈՐԴԸ.—Ասկից առաջ գրած էինք թէ Կիւսթաւ Նակէլ անուն Գերման մը աշխարհի չրջանը կ'ընէր բոլորովին մերկ և այդ առթիւ մանրամասնութիւններ հրատարակած էինք Երուսաղէմի նամակագիրի մը կողմէ գրուած։ Այդ գերմանին համար «Սէր-վէթ կը գրէ.

«Այս առտու այցելութիւնը ընդունեցինք սարսռելի գերման ուսանողի մը, Կիւսթաւ Նակէլ, որ Երուսաղէմէ կուգայ, ճամբորդելով լեռնէ լեռ, ձորէ ձոր, հագած մի՛ս մինակ սեւ շապիկ մը, որ անոր մարմնին փոքր մէկ մասը միայն ծածկած է։

«Այդ մարդը բարեբախտութիւնը ունի բնու ցուրտը չզգալու. ան կ'ապրուի բոլորովին բնական կերպով մը. օդին մէջ բաց կը պառկի, մինակ երկրին արտադրութիւնները կ'ուտէ հում վիճակի մէջ, և իր խարտեաշ մազերը կ'երկնցնէ։

«Կիւսթաւ Նակէլ միջոցներ ունի իր ձեռքը և պէտք չունի իր հացը ձարելու աշխատութեամբ և կամ ուրիշներու միջոցով։ Ինք չնորհակալութիւն կը յայտնէ այն հիւրընկալութեան համար զոր գտած է Թուրքիոյ ամէն կողմը և որուն ուրիշ տեղեր չէ հանդիպած։ Այս հիւրը Պուտա-Բէյդ պանդոկը իջեւանած է»։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Պոլսոյ խոնարհ նէնիպ, անցած գիշեր, Ղալաթիա, պարահանդէս կ'երթայ. հոն Ալի անուն նախկին կառապան մը անոր կը մտնայ և բարեկամութիւն կը հաստատուի երկուքին միջև։ Նորընծայ բարեկամները երբ տուն երթալու համար դուրս ելնելով Հավուզ-Պաշի կը հասնին, Ալի՝ Նէնիպի վրայ կը յարձակի և յափշտակելով անոր քսակը, ժամացոյցն ու շղթան կը փախչի։

—Ղալաթիա հասատուած Տոքթ. Խրիմեանի դիտողութեան վրայ, մակուկալար Խրիմեան, Տիմանաթ և Միխալ անձերը ձերբակալուեցան, որոնք նոյն տոքթորին Բաշ-Լիմանի ասունէն 200 ոսկի գողցած ըլլալու յանցանքով ամբաստանուած են։

ԱԻԱՉԱԿ.— Շքոռաբայէ փեար. 3 թուով կը հեռագրուի թէ հռչակաւոր աւազակ Խալիլ և իր չորս ընկերները որոնք ժամանակէ մը ի վեր կը հալածուէին, ձերբակալուած և դատարանի յանձնուած են։

ՈՃԻՐ. – Տէզկեահէրլար, Հիւսամ պէյ թաղին մէջ, Իպրահիմ անուն թուրք մը ոռչի գիշեր իր զոքանչը քանի մը տեղէ ծանրապէս վիրաւորելով սպաննեց։ Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ։

ՀՄԵՌ.—Խարբերդէ կը գրեն թէ սաստիկ ձմեռ մը կը տիրէ, 5 օրէ ի վեր ցերեկն վար 24 - 30 աստիճան ցուրտ կ'ընէ, և ձիւնը բոլոր ճամբաները քանի մը օր գոցեր է։ Սիրատ գետը կապանի նաւամատոյցէն մինչեւ Իզուլի գիւղ սառած է։

—Ալպիստանի (Հալէպ) մէջ ևս ցերեկն վար 27 աստիճան ցուրտ կ'ընէ։ Սէօյիւտլիւ և Խուրմա գետակները սառեր են։ Գայլերը գիւղերն ու քաղաքները խուժեր են, և փողոցներու լուները լափելէ զատ, Խուրմա գեղացի կնոջ մը 10 տարեկան աղջիկը գիշատեր են։ Զէյթունի մէջ ալ սաստիկ ձմեռ կ'ընէ։

—Կալացէ կը գրեն թէ Դանուբ գետը, որուն սառոյցները քանի մը օրէ ի վեր սկսած էին հալիլ, նորէն սառեր է։

ՊՐՈՒՍԱՑԷ կը գրեն թէ Ռէժիի դէպքերը վերջերս Տէմիրճի գիւղէն Պրուսա եկող ձիաւոր ճամբորդի մը վրայ կասկածելով, վրան կը խուզարկեն և ծխախոտ չեն գտներ։ Ասոր վրայ ձիուն համար ալ կը խուզարկեն և ի՛նչ տեսնեն ողէկ, համեմի մէջ խոտի տեղ չարդուած ծխախոտ լեցուած էր։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Պոլսոյ եղեռնագատ ատեանը 3 տարի տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Բ. Դրան պղտտան բնակող Վիթալի Ազարեանը, որ կնոջ մը վիժելուն պատճառ եղած էր։

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ

ԿՐՕՆ. ԽԻՍՏ ՇԱՀԵԿԱՆ ՅՈԴՈՒԱՄ ՄԸ «ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՈՒԹԻՒՆ»ԷՆ

Եկեղեցին ի՞նչպէս զերծ կը մնայ քարոյական հայայու

։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԽՍՐՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԻՍՏը

Խառն ժողովը որ ժամանակէ մը ի վեր չէր գումարուեր, երէկ մասնաւոր հրաւէրի վրայ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Վեր. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի։ Ներկայ էին նաեւ Քաղ. Ժողովէն Տիգրան Եուսուֆեան, Գրիգոր Գարակէօզեան, Մկրտիչ Ասատեան, Մինր. Սէթեան, Ս. Տէմիրճիպաշեան, Տիգրան Տ. Ներսէսեան, Գր. Խարեան էֆ.ները, և Կրօն. Ժողովէն Տ. Գաբրիէլ եպս. Շէվահիրճեան, Տ. Կարապետ քհ. Սանասարեան և Տ. Յովհ. քհ. Շահպազեան։

Ժողովականներէ Տ. Վահրամ Արք. Մանկունի, Գրիգորիս Արք. Յովհաննէսեան, Տ. Կարապետ քհ. Սէթեան և Տ. Գաբրիէլ քհ. Խաչեան բացակայ էին իրենց հիւանդութեան պատճառով։

Նախ Ս. Պատրիարքը Ժողովին հաղորդեց իր Կայս. Պալատ երթալը, հոն Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւը ունենալը և Կայս. մեծարանքներուն արժանանալը։

Յետոյ Ժողովը զբաղեցաւ քանի մը յարաբերական խնդիրներով և որոշեց հետեւեալները։

1. Ժողովը նկատողութեան առաւ Թաղ. վարժարաններու արտանագրերու, ազգ. տուրքերու խնդիրը և ուրիշ քանի մը յարաբերական խնդիրները, և առ այս պէտք եղածը տնօրինեց։

2. Ս. Պատրիարքը Ժողովին հաղորդեց Կիլիկիոյ Նորընտիր Կաթողիկոսին իրեն ուղղած մէկ գիրը, որով Վարչութեան աջակցութիւնը կը խնդրէր իր պաշտօնին կիրառութեանը և յաջողութեանը համար։ Ժողովը յայտարարեց թէ պատրաստ է իր աջակցութիւնը նուիրել, որպէս զի Կիլիկիոյ աթոռը բարգաւաճ վիճակ մը ստանայ և հնաւանդ կարգ ու կանոնները պահպանուին անթերի և վիճակին եկեղեցական իրաւունքները անվթար մնան։

3. Ժողովականներէն Ազգ. Պատրիարքարանի Ա. գործակատար Տիգրան էֆ. Տ. Ներսէսեան յայտնեց թէ քանիցս հրաժարական մատուցած է գործակատարութեան պաշտօնէն թէ՛ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և թէ՛ Ժողովականաց, և կրկնելով զայն խնդրեց ընդունելութիւնը։ Ժողովն ալ խնդրեց Տ. Ներսէսեան էֆէնտիէն, որպէս զի շարունակէ իր պաշտօնը մինչեւ իր յաջորդին ընտրութիւնը։ Այս առթիւ Ժողովը հանգստեան կոչեց նաեւ գործակատարի օգնական Յարութիւն էֆ. Դասպարեանը իր ծերութեան պատճառով և անոր պատշաճ թոշակ մը սահմանեց։

4. Ժողովը խնդրեց Վսեմ. Դաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանէ չը գատնալ իր աջակցութիւնը Վարչութեան գործերուն մէջ։ Նորատունկեան էֆ. խոստացաւ կարճատեւ ժամանակի մը համար իր ձեռնտուութիւնը նուիրել։

Ն. Ս. ՕՇՈՒԹԻՒՆԸ, ինչպէս գրած էինք արդէն, Արքեպիսկոպոսութեան բարձրացուցած է Իզմիրի առաջնորդ Տ. Ստեփաննոս Յովակիմեան և Օրթաքէօյի քարոզիչ Տ. Վահրամ Մանկունի Սրբազանները։

ԶԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Առաջն. Փոխանորդ Տ. Արիստակէս Մազմանեանի արժանաւոր և բարւոք պաշտօնավարութեանը համար, ծաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութեան կոնդակ մը պիտի ղրկուի անոր։

ԱՆՑԵԱԼ չարաթէ ի վեր չորս հատ կաթոլիկ Հայեր Պատրիարքարան դիմելով, իրենց մայրենի եկեղեցիին գիրկը վերադարձած են։

ՎԱՆԸ Մայր եկեղեցիի մէջ տեղի պիտի ունենայ պսակադրութեան հանդէսը Գէորգ Պողոսեան անուն երիտասարդի մը, յոյն օրիորդի մը՝ Էֆրենա Անտոնեանի հետ, որ իր կամքովը Հայ. Առաքելական Եկեղեցին ընդունած է, և Յոյն Պատրիարքարանն ալ տեղեկացուցած է։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ելեւմտից տեսուչ Զօպանեան էֆ. հիւանդ ըլլալով, մէկ երկու չարաթէ ի վեր իր պաշտօնատեղին չի յաճախեր։

ԿԵՏԻԿ ՓԱՇԱՑԻ քահանաներէն մէկը, տան մէջ պսակ կատարելամար հրաման առած էր Փոխանորդարանէն, այն պայմանաւ որ անչլուկ կատարուէր պսակը, բայց այս թոյլտուութիւնը չարաչար գործածուելուն, Փոխանորդարանը քննութեան ձեռնարկած է։

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ այս ուրբաթ օր պիտի գումարուի, որպէս զի անվկայական ուսուցիչներուն և ուսուցչուհիներուն վկայականները բաշխէ։

ԲԵՐԱՑԻ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Վեր. Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան, տը. կարութեան մը հեռաւանօք քանի մը օրէ ի վեր գուրս չելեր իր բնակարանէն։

ՄԱՀ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Տ. ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ

Մահուան պարագաներ.—Իր նկարագիրը.—Բողոքականները եւ հանգուցեալին կենսագրութիւնը։

ՈՒՐՖԱ, 25 Յանվ. 908

Մեր թղթակցական տեղեկութիւնները կանխած է անշուշտ հեռագրական տխուր լուրը, որով Պոլիս հաղորդուած էր Երուսաղէմի նախորդ պատրիարքական փոխանորդ, Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովի ատենապետ, Պոլսոյ պատրիարքական խորհրդական ու Եդեսիոյ Առաջնորդ Մխիթարեան Տ. Խորէն Սրբազանի մահագոյժը։

Նորին Սրբազնութիւնը, թէեւ 81 ամեայ և ծերութեանը բերմամբ իր մանաւոր տկարութիւնը հաշուի առնելով՝ նորէն բաւական լաւ վիճակի մէջ էր մինչեւ Ս. Յունուարի ասնը, որ ատեն ուրախ զուարթ ընդունեց չնորհաւորական այցելութիւնները։ Անկէ քիչ օր յետոյ՝ սկսած էր նեղուիլ մի-զարգելութենէ ու որովայնի պնդութենէ։ Զինքը դարմանող բժիշկները՝ Տոքթ. Քրիսթ ու Գնդապետ Տոքթ. Յարութիւնեան պէյ կրցան առաջքը առնել այդ հիւանդութեանց, բայց անոնց յաջորդող ստամոքսի տկարութիւնը՝ որով և ախորժակի կորուստը՝ որ քան զոր ուժասպառութեան մատնեցին Սրբազան հիւանդը, որ ալ չը կրցաւ վերագտնել իր ֆիզիքական կորովը ու տանջեալ հիւանդութենէ յետոյ կնքեց իր բեղմնաւոր կեանքը Յունուար 21ի գիշերը՝ ժամ 9½ին։

Առաջնորդ Տ. Անանիա վրդ. որ առջի օրէն որդիական գիրքով միտ յարգանաց էր Նորին Սրբազնութեան, անոր հիւանդութեան օրերուն գիշեր ու ցորեկ յանախակի վանք այցելելով անոր մահէն մօտ գտնուեցաւ ու ամէն խնամք ի գործ դրաւ ապաքինութիւնը դիւրացնելու համար՝ բայց ի զուր։

Ողբացեալ Սրբազանը Վանայ Աւանց գիւղին մէջ ծնած յազթանդամ ու պատուելի դէմքով եկեղեցական մըն էր։

Իր անշահասիրութիւնը ակներեւ ու հանրածանօթ էր. արդէն ո՛ւ է կարօտութիւն չունէր, բայց ո՛չ թէ այս պատճառաւ՝ այլ ի բնէ «անհաշ» ըլլալով «արծաթ»ին հետ՝ (ինչոր դժբաղդաբար մեր եկեղեցականներու շատին համար տենչանքի մեծ առարկայ մըն է.) առօրեայ պէտքէն աւելի բնաւ չէր ուզեր պահել իր մօտ. ուերը ունենար՝ կը գործածէր օգտակար նպատակներու։

Մխիթարեան սրբազանի անշահասիրութեան ամենամեծ ապացոյցը էին իր կատարած ձրի ձեռնադրութիւնները, որոնց մէջ նիւթական պայմանը կամ տեսակէտը երբէք տեղ չունէր։

[illegible] Զ ոսկի Նորին Սրբազնութիւնը 200 ի մօտ քահանայ ձեռնադրութիւններ կատարած էր իր եպիսկոպոսացումէն ի վեր, ու եթէ իւրաքանչիւրէն գէթ 2 ոսկի ստանար՝ և ուզեր պահել՝ միայն այդ աղբիւրէն՝ գտնէ 400 լիրայի գումար մը դիրած պէտք էր ըլլար, մինչդեռ մենք չենք կարծեր որ հանուցեալ սրբազանը 400 ղրշ իսկ պատրաստ դրամ ունեցած ըլլայ՝ երբ կենքին տակ առնուած իր վանական սենեակը բացուի՝ ու կարողութիւնը հաստատուի։

Յարգանք իր յիշատակին՝ որ գիտցաւ անբասիր կերպով բոլորել կեանքի երկարաձիգ չրջան մը՝ ու պատիւ բերել հայ եկեղեցականութեան։

* * *

Հանգուցեալ Մխիթարեան Տ. Խորէն սրբազանի հոստեղի Առաջնորդական պաշտօնավարութեանը միջոցին հոս կատարուած կարեւոր գործերն են՝ ի միջի այլոց՝ Ս. Սարգիս վանքի չէնքերուն (Որբանոց, ուխտաւորաց սենեակ, զանգակատուն և վանահայրական յարկաբաժին) վերանորոգումը։ Ազգ. «Վագֆ» խանի չէնքերուն բաժանումը, ուրիշ «Վագֆ»ներու աւելնալը՝ ու անոնց պաշտօնական հաստատութիւն տրուիլը՝ ինչպէս նաև մեծածախս զոհողութեամբ քաղաքի դուրսերէն մինչեւ Առաջնորդարանիս եկեղեցին ու Ս. Սարգսի վանքը հեկեղեցիին սեփական ջուրին բերուիլը։

* * *

Առաջնորդարանէն խնդրուած ըլլալով՝ հանգուցեալ Տ. Խորէն Սրբազանի կենսագրական նօթերը, հաղորդուեցան տեղւոյս Ամերիկեան Միսիոնարութեան, որուն կողմէ ան՝ մահուան պարագային հետ՝ կ'ըսուի թէ պիտի հաղորդուի ինչ ինչ Բողոքական չրջանակներու։

Գ. Կ. Ո.

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՄԵԾ Ս-ԷՖ ՍԻՎԷՐԻՍԱՐԵԱՆ (Իզմիր).— Սացանք ձեր նամակը և ընկալգիրը ձեր գրածին համաձայն կարգադրուեցաւ։ Ինչպէս նաև ընթերցատան թերթերը ձեր հասցէին պիտի ղրկուին։

ԳՈՐԾԱԿԱԼ (Իզմիր).— Սացանք ձեր նամակը ու պէտք եղածը գործադրեցինք։ Ղրկածնիդ ալ ստացած ենք, հաճեցէք փութացնել մնացածները։

ՄԵԾ. ԳԵՂԱՄ (Մուշ).— Սացանք ձեր նամակը և թերթերը կանոնաւորապէս ղրկուիլ սկսան. ինչպէս նաեւ ձեր ուղած մարդահամարի կանոնագիրը։ Մերթ ընդ մերթ ձեր աշխատակցութիւնը մի մոռնաք։

ՄԵԾ. Ց. ԷՖ. ԱՃԷՄԵԱՆ (Սելանիկ).— Սացանք նամակը և թերթերը կը ղրկուին։ Ակնարկուած դրամը դեռ չգտնձեցինք։

ՄԵԾ. Ց. Ց. ԷՖ. ԹԷՐԶԵԱՆ (Հաճըն) — Սացանք ձեր քառթը, թերթերը կանոնաւոր կը ղրկուին։ Հոդ նամակատուները հարցուցէք հեղ մը։ Ձեր խոստացած բաժանորդագրութեանը շուտ ընդ փոյթ ղրկուելուն կը սպասենք։

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հանգուցեալ Տիկին Վերժին Պ. Կիւլպէնկեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւններն եղած են Հիւանդանոցիս.

Ազն. Յակոբ էֆ. Թիւրպեան ի Մարսէյլ 540, Տէր և Տիկին Բարսեղ էֆ. Կիւլպէնկեան ի Թօսսոթօ 216, պէնկեան ի Գաղատիա էֆ. Բ. Կիւլպէնկեան 108, Յովհաննէս էֆ. Կէօվլէեան ի Սամսոն 108, Թորոս էֆ. Գուլումեան ի Բերիա 108 ղրուշ։

Գումար	1296
Գումար նախորդ ցուցակաց	23271
	24567

* * *

Հանգուցեալ Այրի Տիկին Նուրիձայ Գ. Պողոսեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 120 ղրշ. նուիրած է Հիւանդանոցիս Ազն. Յարութիւն էֆ. Թէքէեան ի Լիվերբուլ։

(Կնէ)

ԳՈՒՄ-ԳԱԲՈՒԻ ԱՂՔԱՏԱՆՆԱՄԸ

Սարգիս Մարտիրոսեան, Մարտիկ Գանթարեան և որդիք, Տիկին Բիստոս Գարագաշեան, Հաճի մկրտիչ, Աճէմեան որդիք, Ոսմն, Տիգրան Զաքարեան, Ստեփան Ճիզմէճեան, Ոսմն, Տիգրան Սուրեան, Ոսմն. Վահրամ Իւթիւճեան, Սարիմ Կարապետեան, Արսէն Արսէնեան, Ոսմն, Ստեփան Միքայէլեան, Գէորգ Մազլումեան, Յարութիւն Լապճինճեան, Ա. Շիրինեան, Հայրապետ Շնորհքեան, Կարապետ Աճէմեան, Ղազարոս Գալայճեան, Գէորգ Զարիֆեան, Մկրտիչ Բարմաքչեան, Սիրուն Ոսկիեան, Ճանիկ Զիլինկիրեան 10ական ղրուշ։ Տ. Գափամաճեան 7½։ Մարկարիոս Հէքիմեան, Թումիկ Թումիկեան, Գէորգ Արխցեան, Սարգիս Կարապետեան, Միհրան Մանուկեան, Ալիքսան Գազանճեան, Տիգրան Մոմճեան, Բարսեղ Մարկոսեան, Պետրոս Ամպարճեան, Կարապետ Աչճեան, Պողոս Տէր Պողոսեան, Աւետիս Եէտի Գրատաշլեան, Արմենակ Զխարիկեան, Դաւիթ Խանճեան, Սահակ Գալուստեան, Թովմաս Շահպազ, Տիկ. Բերուզ Ուշովեան, Յարութիւն Մովսէսեան, Վարդան Սերոբեան, Մաքսուտ Թիւթիւնճեան, Արիս Մօսիկեան, Յակոբ Սերգոյեան, Մկրտիչ Խաչատուրեան, Գ. Փէշկիվանեան, Յարութիւն Սէֆէրճեան, Հաճի Ալիքսան Ճէպպարեան, Արաքսի Աճառեան, Յակոբ Մէչտուճեան, Լեւոն Գէկեան, Ռափայէլ Մխքէթեան, Գրիգոր Կիւրճեան, Պողոս Քէօսիբճեան Ճական ղրուշ։

(Շարունակ.)

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍ

Ֆրանսերէն «Վաճառականական նամակներ»ի, դիւրաւոյց մեթոդով և գոհացուցիչ պայմաններով։

Դիմել Պալը Ալի ճառաէսի, թիւ 38, «Վաթան» գրատունը։

ՍԱՐՐԱՖԻՑԷ

ԳԱԼԱԹԱ ԳՈՐՍԱՍԸ

Էսկ. Ուսմ. թուն ոգ. գրամ.	33—06
» » էն եւրքսէք	33 08½
» » էն մշաղը	32 35½
Բուսէլի չրմէն. ոգ. գրամ.	125—62½
» » էն եւրքսէք	126 —
» » էն մշաղը	124 7/8

ՊԱՆԳԱ ԱԳՈՒՀՈՆՂԱՐԸ

Ռէժի ոգսիոնը Օս. լիր.	—
Սիկարէթ Ա.	0—20
» Բ.	—90
Թրամվայ	6 -15
Ժուլիանաս	1 - 65
Օպլիկոսիոն Թրամվայ	193 —
Ասիւրանս	4 —25
Գոքքորտոիոն	0 —06
Գոմմերսիալ	9—12.
Բրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն	266—25
Լորիսմ	79 - 50
Պանգ Նասիոնալ ոսկի	419—
Թրանսվալ	150 —
Բրխթըմ Թանվիլթը	497—
[illegible] ոգսիոնը	12 -40

Օսմ. լիրաով 100 ղրուշան	ղրուշ. բր.
Պէյող մէճիտիյէ ֆարգը	108—05
Մէթալիք	106 -
Ինկիլիզ ալթունը	110—04
Ֆրանսիզ ալթունը	87—30
Բոլ	90—
Գրէմից ալթունը	51—06
Գարպոն գայմէսի	8—59

ԷՎՐՕՊԱ ԳՈՐՍԱՍԸ

Լոնտրա 17 փեբրվար

Ինկ. էսհամը Ինկ. լիրաով	92—81
Օսմ. » գարանտը	30—
» » Բ	60—50
» » Գ	32 - 50
Օսմանլը Պանգասը	14 - 25
Մըսըր Տուլ. մութահրաէ	107—50
Գուլկար իսթիգրազը	92—
Գամպիո Բարիզ 3 այ վաստէ	25—36
Թրանսվալ	5—93
Շարթրէթ	3 - 37

Պերլին 17 փեբրվար

Բուսէլի չրմէնարֆ. (մարգ)	133 - 40
Լոնտրա իւզերինէ գամպիո	20 —320

Բարիզ 17 փեբրվար

Ֆրնս էսհ. 3% ֆր.	100—10
Եէնի Օսմ. էսհամը գարանտը	30 50
Բուսէլի չրմէնարիֆերի	129 - 25
Իթալիա էսհամը	102 72
Բուիորիթ Թիւրք	508—
Օսմանիյէ	—
Ցուան Օթոման	483—
Սբանիոլ	92 07
Թրանսվալ	149 —
Էմբրսիէն իւնիֆիէ	109 - 60
Զարթրէթ	87 —

—

Վիէննա 17 փեբրվար

Լոնտրա իւզերինէ գամպիո	240—
Բուսէլի չրմէնարֆերի ֆր.	120—
Օսմանլը Բէժի ոգսիոնը	344 —

ԳԱՄԳԻՕ

Լոնտրա	110 - 07½
Բարիզ 3 այ վաստէ	22 - 82
Ֆիորէն Մանատէլի	21—79

Ատամնաբոյժ Մ. Մարտիրոսեան
Տես Դ. երեսը

)(115)(

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԴԱՐԵԿ

ԳՐԱԲԱՐ ԲՆԱԳԻՐԷՆ ՔԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՔԱՍԻՄ

Եւ ի՞նչ է իմ գրածս. միթէ սոսր (օձուսին) վրայ այսչափ մը միայն ճառելով, ըսա՛ծ լմնցուցա՞ծ ըլլալ կը կարծեմ ամէնքն ալ, երբ երկնայինները իսկ չեն համարձակիր այս խորհուրդին մէկ մասն իսկ բացատրելու ձեռնարկ մը ընել, ո՞ւր մնաց անոր իսկութիւնը հասկնալ։

Ծէ. Այս հիմկուան երգած օրհնաբանութիւնովս միշտ փառք կը մատուցանեմ Քեզ այն ամէնուն առթիւ, զոր ըրիր ու կատարեցիր ինձ համար ո՛վ անմահ Թագաւոր, բարի խնամքս տանող, գթած և համբերող, հարուստ և ամէն բանի յաղթող առաջաձեռն. Դուն որ նախահայրերուն վրայէն իսկ գծագրելով օրինակը (այս օձուսին), անոր իսկութիւնը ճշմարտապէս լրացուցիր իմ վրայ։ Դուն որ լոյս իսկ ես բնութեամբ ու մշտապայծառ արեգակ, աշակերտներու դասն ալ լոյս անուանեցիր, որով աշխարհի ամբողջ արարածները՝ անոնց երջանիկ չնորհին ճառագայթներովը ողողեցիր։ Անուշահոտ իւղը մէկէն՝ ոտքիդ վրայ ընդունեցիր իբր օրինակը՝ մաղթանքներուն Քու կողմէդ ընդունուելուն, և միւս պռոնիկէն՝ գլխուդ վրայ (ընդունեցիր) իբր նշանակը մեր նկատմամբ տածած գթութեանդ սիրոյն։ Դուն որ անսահմանելի ես՝ մշտափառք բաղձանքով հոտուրացիր առիկա և (այնչափ հաճելի թուեցաւ Քեզ որ) մինչեւ իսկ ամփոփելի ուխտով մշտենջենաւոր օրհնաբանուելիք օրէնք դրիր, և Քու կենսատու հրամանովդ պատուիրեցիր բոլոր աշխարհի քարոզել քիչ մը իւղին մեծ պատիւը, ապագային լսողներուն հրաշալի զարմանք պատճառելու և անոնց յոյս ներշնչելու համար։ Առաքեալներուն երջանիկը (Յովհաննէս)՝ «Դուք Սուրբին օծութիւնը ունիք» ըսաւ, բացատրելով մեզ առատաձեռնուած խորհուրդը որ չնորհուած է կենդանարարիդ անպակաս լրութեանը առաւելութենէն։ Երկնային բարերարութեանդ օրհնութեան կաթիլն եղող այս իւղը, որ անհնանուշ կերպով մեր վրայ կը սրսկուի, յաւէա մասնաւոր նմանութիւնը ունի լուսիդ և սուրբ հոգիիդ, որուն ճիշդ նմանն է և յարմարը, և լոյս կ'անուանուի, իբր արարածներու ամէնէն առաջ ստեղծուածը և պատկերակիցը արարչութեանդ, որով մեղքի մթութեան խաւարը կը հալածես. իսկ նէրկ (կ'ըսուի) անոր համար որ ամէն տեսակ արարածներուն բնական հաւասարութեամբ կը կցորդուի, յայտնի կամ գաղտնի, լռելեայն կամ բացէն, և եթէ հակառակ կողմէն չզարնուի, ինքնիրմէ բորբոքելով չուզեր բռնկիլ։ Դարձեալ օծամ ալ (կ'ըսուի այս իւղը), որպէս զի իբր երկնաւոր արքայ՝ (օծուածները) արդեգրելով, Քեզի հետ Հօրդ ժառանգութեան մասնակից ընես զանոնք, և ողորմութեանդ ցեղակից եղող օծու՛մով, մեր մէջ անեղծ կերպով նկարելով ստուգածային որդեգրութիւնը, յաւիտենական կեանքին մէջ փայլինք։ Դարձեալ հոգի ալ (կ'ըսուի), որ քսու սատանային ազդեցութեամբ մեր մէջ մթերուած խաբէական արարքները կը մաքրէ, որպէս զի նոր փոփոխութեան չնորհիս, հոգւով ու ճշմարտութեամբ երկնաւոր Հօրդ երկպագենք, յոյսին հաւաքովը Քեզի հետ գամուելով, ո՛վ ամէն բան պարգեւող։

Ծէ. Ահա, արդարեւ յաւէա այս լուսով չաղախուած պատուական իւղին մէջ իսկապէս կը տեսնուի սէրը վերնականիդ։ Ասոր համար, Պողոս իսկ յարմար սեպեց իր գոհաբանութեան ճառին մէջ յայտնապէս ըսել. «Ան՝ որ Քեզի հետ մէկտեղ զմեզ Յիսուս Քրիստոսով օծեց, Աստուած է, որ կնքեց զմեզ և հոգիին գրաւականը մեր սրտերուն մէջ դրաւ». և դարձեալ կ'ըսէ «Աստուծոյ սուրբ հոգին մի՛ տրամեցնէք, որով կնքուինք փրկութեան օրը»։ Օծուած անուանուիլը՝ նոր օրէնքին չափ ալ հին օրէնքին մէջ պատկառելի և զօրաւոր էր, ինչ որ Աստուածային անսրինութիւններուդ խորհուրդին սկզբնաւորութիւնը ճշմարտաբար սահմանող Դաւիթին Սաղմոսի սա խօսքն ալ կ'ապացուցանէ. «Ժողովուրդներու իշխանները հաւաքուեցան, կաստակուեցան Տիրոջը և անոր օծեալին համար»։ «Ո՞վ է, որ իր ձեռքը Տիրոջը օծեալին երկնցնէ ու քաւութիւն ստանայ» (Ա. Թագ. ԻԶ. 9)։ Մեծ մարգարէութիւն մը որ կը ցուցնէ թէ՝ ո՛վ Տէր, քու վրայ յարձակիլ յանդգնող մոլեգնած չար հրեաներուն խումբը դատապարտուած է անքաւելի արեանդ համար. որովհետեւ թէեւ իր ազգակիցէն սպաննուեցաւ Սաուլ, սակայն անոր սպաննութեանը համար, օտար ազգերէ նախատինք ու ամօթ չկրեց Հրեայ ազգը, մինչեւ որ Աստուածային արեանդ հանդէպ պարտական չգտնուեցաւ։ Աղօթքով նուիրուած աղաչանքը զոր Սաղմոսի միջոցաւ կը մատուցանենք թէ՝ «Քու սիրելիիդ Դաւիթին համար երեսդ մի՛ դարձուներ Քու օծեալիդ». և դարձեալ «Նայէ ու տես Քու օծեալիդ երեսը», թէ «Ողորմէ քու օծեալիդ» մեծ գրաւական ու յիշատակ ս'է մեր ապագայ ժառանգութեան։

Ծէ. Այս լոյսի պարունակող հիւթը, երկրպագուած ձեռքիդ չնորհած պարգեւն է ո՛վ Քրիստոս, որովհետեւ մարգարէն իր արքայական բարձրութեան ճոխութեանը մէջ ասկէ մեծ բան չի գտներ, երբ Քու կողմէդ կ'ըսէ թէ՝ ո՛վ Տէր «Դաւիթ ծառաս գտայ և իմ սուրբ իւղովս օծեցի զայն»։ Ուրկէ կատարեալ գիտակցութեամբ համբուրելով օծութիւնը լոյսիդ ո՛վ Տէր Յիսուս Քրիստոս, ճանչցանք թէ՝ մշտին. ջենաւոր կերպով անփոփոխ ես. թէ՝ Դուն ամէնքը ու ամէնուն մէջ ես, միակ Թագաւորը Թագաւորներուն և ճշմարիտ օծեալը՝ իւղով դրոշմուածներուն, որ կը փառաբանուիս երկրպագութեամբ երէկ և այսօր։ Որովհետեւ ինչպէս որ ճարպի մէջ թաթխուած պատրոյգը, բնաւ լոյս չարտայայտեր, մինչեւ որ կրակով չբռնկի ու չը վառի, այսպէս ալ մեր վրայ թափուած այս լոյսի օծումը, յաւիտենական աշխարհին մէջ միայն կը վառի ու կը պայծառանայ։ Այս է (մեռոնին) մեծութեան պարզ բացատրութիւնը որ մեր նախնիքներէն սկսեալ մինչեւ այսօր եկած է, պաշտամ օրինակով ու նմանութեամբ և նկարուած է հրաշափառ գոյնով։

(Շարունակելի)

)(87)(

«ՄԱՆՉՈՒՄԻՆ»Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՄԱՐԿ ՄԱՐԻՈ

ՍԻՐՈՅ ՄՈԼՈՐԱՆՔԸ

ԺԱ.

Անակնկալ դէպք մը

Պաշտօնեային ցուցուցած եռը հասնելու համար միջոցք մը անցնելու էր, երկկողմանի լիչներ կային, որոնք կազերով լուսաւորուած էին։

Առոնցմէ մէկուն առջեւ երիտասարդ տղայ մը կար, որ այդ տունին տեսրակներէն տարբեր տետրակ մը ունէր առջեւը, որով անուշադիր, դրամատունի մը գործակատար ըլլալու էր։

Իր քովը եղող գործաւորին հետ կը խօսէր, որ սեղանին անդիի կողմը նստած, անոր կ'օգնէր։

Երիտասարդ տղային Թղթապանակը սեղանին վրայ կը գտնուէր, որուն վրայ կարեւոր նախագուշութիւնով մը արմատը յենած էր, որովհետեւ գիտէր թէ այդ խառնիճաղանճ ամբոխին մէջ, կրնային գանուիլ այնպիսի ճարպիկ քսակահատներ՝ որոնք փոքրիկ առիթ մը կը փնտռէին գործելու։

Դրեթէ եօթը տարու տղայ մըն էր ան՝ որ հայրը այդ օրը իր հետը բերած էր։

* *

Լիւսիէն անցած տեղը նշմարեց բոլոր առոնք, և չարիքի այնքան հակամէտ իր միտքը խորհեցաւ անմիջապէս։

—Անտարակոյս այս Թղթապանակին մէջ ինծի պէտք եղածէն աւելի կայ...

Բայց ոճրագործային արտայայտութիւնով ակնարկ մը ձգելով անոր վրայ չարունակեց իր ճամբան, և բացատրուած յարկը եկաւ։

—Շատ յարմար պիտի ըլլայ ընելիքս, մտածեց ինքնին։ Մարդ չի կայ կրնայ համարուիլ, որովհետեւ առ տղան միայնակ կեցած էր հոն. բայց չատ ուժով կոթնած էր իր Թղթապանակին վրայ։

* *

Առաջին յարկը մեծ պաշտօնեաներէն մէկը տեսնալ ուզեց, բայց իրեն ըսին թէ այցելութեան ժամանակը չէր։ Պաշտօնեաները իրենց դրասական հաշիւները կը կարգադրէին, և այդ ժամուն բանի մը չէին ընդուներ։ Պէտք էր իրենկունը դալ կամ դրաւոր յայտնել։

Լիւսիէն ետ դարձաւ։

Միակ բաղդը կը փափէր հիմա իր առջեւէն։

—Այդ պարոնը թերեւս ինծի ուն կնդրութիւն մը անգամ չպիտի չնորհէր, ըսաւ ինքնին. չէ՛, ալ ընելիք բան մը չը մնաց...

Այն տեսն գողութեան կանխատես զգացումը աւելի՛ զօրիկ կերպով դրոշմուեցաւ մտքին մէջ։

—Այո՞. այդ աղեւի վե՛ր ը... մը-տածեց թշուառականը։

Ի՞նչ պէտք էր. վայրկեան մը այդ տղուն ուշադրութիւնը գրաւել ուրիշ բանի մը վրայ, որպէսզի Թղթապանակը չորթէ՝ զոր մէկ երկվայրկեանի մէջ կրնար ըլլալ։

Եթէ երկու հոգի ըլլային աւելի՝ դիրին պիտի ըլլար, որովհետեւ իրարու հետ կ'զրաղցնէր, և չատ ալ համով կ'ըլլար։

* *

Ժանին ամուսնը անցքին մէջ կը-կին մանալէ առաջ վայրկեան մը չորսկողմը դիտեց։

Բան մը փոխուած չէր։ Պաշտօնեային տղան նոյն տեղը կեցած էր դեռ։

Պզտիկ տղան քիչ մը հոր քովէն հեռացած էր, անուշա սրտեղելով, և եկած դուռին մէջը կեցած էր անցնող դարձող ամբոխը դիտելով։

Աւելի՛ յարմար պարագայ մըն էր սա։

Բայց ի՞նչ ընել որ տղան Թղթապանակը ձեռքէն ձգէր։

Թշուառականը յանկարծական ներշնչում մը ունեցաւ, այնպիսի յղացում մը՝ որ չատ յարմար թուեցաւ իրեն։

Իր Թղթապանակը հանեց գրպանէն, և մեացած լիսուն ֆրանքնոց տոմսակը հանելով մէջէն քսան տանը գետինը ձգեց, ու կիյէին մօտեցաւ։

Տղուն կուրծքէն կախուած պղնձէ տախտակիկին վրայ սա անունը կարդաց.

Սեղանաւոր Լավիսան, Ֆլէօռէ եւ ընկ.

—Ներդրութիւն, ըսաւ... դրամական կանոններուն համար ո՞ւր դիմելու է։

—Աւելի՛ ներսը պէտք է հարցուցել. հոն պիտի ըսեն ձեզի. պատասխանեց պաշտօնեան՝ իր հաշիւներուն տակն խառնգարուելէն վշտացած։

—Շնորհակալութիւն։

Լիւսիէն 52 ֆրանքնոց տոմսակը տարաւ ոտքերուն առջեւը ձգած էր։ Հ�տանը գետինը նայեցաւ, ոտքին տակ առարկայ մը տեսնելով ուշադրութիւնը գրաւուած պէս։

—Օ՛, բա գտնելով Սէնթ-Լուսիի հրապարակին սեղանաւորին. եթէ ասանկ ալէն տեսն ձեր դրամատոմսերը գետնին կը ցնկէք, ուրեմն դուք հարիւր կամ տարակ չունիք։

Տղան գետինը յատեց իր աչքերը և նշմարելով տոմսը,

—Շա՛տ չնորհակալ եմ, պարոն, ըսաւ և ժողուելու համար ծռեցաւ։

Լիւսիէն հրաշալիօրէն արագ հնարքով մը յափշտակեց դրամատոմսակը, և առանալուընէ դիտմամբ կէս բաց ձգած վիրարկուին մէջ անյայտացուց զայն։

Միեւնոյն տեսն ի՛նքն ալ ներեւութացաւ, սանելով հիմա աւելի՛ շատցած բազմութեան մէջը, և ամէնէն կարճ ճամբովը դուրս ելլելու դուռը ներէն մէկը գտնելով դուրս նետուեցաւ։

—Ցիսո՛ն ֆրանք, ըսաւ սեղանաւորին տղան։ Ամբողջ օրական մը պիտի կորսնցնի... Գրպանէս բան մը հանած տեսնս ինկած ըլլալու է քիչ մը առաջ։

Ցեռոյ յանկարծակի եկած կեցած տեղը արձանի պէս մնաց։

—Օ՜... Թղթապանակս...

Շուրջը գետինը նայեցաւ։

—Չէ՛, վար ինալը պիտի լսէի անտարակոյս, մտածեց ան, Ա՜հ, չա՜տ տարօրինակ բան մըն է սա։

—Ի՞նչ կ'ըլլաս կոր Մարսիլ, հարցուց պաշտօնեան։

—Թղթապանակս Ատուած իմ. քիչ մը առաջ թեւիս տակն էր... Դեռ թեւիս թմրութիւնը չէ անցած... Հոս մէկը չկա՞, բացի այն պարոնէն՝ որ վար ձգած դրամատոմսս ցուցուց ինծի...

—Վար ծռած ատենս սա խա՞զը ըրիք ինծի, հարցուց պարզմտօրէն Լանարի։

Կը կատակարանէ՞ք դուք. բայց խաղ ընելու ատենը չէ՛ հիմա...

—Ինծի անհնկ կը թուի, ուրիշ բան չեմ կրնար մտածել...

Թ—ԷՄ. ՇԱՀԻՆ

(Շարունակելի)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ
Գործ Տ. Կ. օնիդէս քահանայի Նալբանդեան, 43՝ հրատարակութիւն Դաշնակցութեան գործակալութեան։

ԱՐԶՈՒԻ ՀԱՄԻԷԹԼԷ ԶԷՆԿԻՆ ՕԼՄԱԳ ԻՀԹԻՄԱԼԻ

Իզմիր Համիտիէ Սէնտի մէջթէպի մէնֆաթընա մախսուս օլմագ իւզրէ Հիւքիւմէթը Սէնիյէնին միւսաատէսիյլէ թէրթիպ վէ քէլիտէ իտիլէն բիեանգօնրն էր Թարաֆէտա կէօրտիւկի բաղպէթ վէ էմնիյէթը ումումիյէտէն տօլայը պու տէֆա եէսինճի թէրթիպի չզալ ըլլարընան պիւհիմիէ էյթամբէրվէր զէվաթը ալիւէ վէ միւհթէրէմէ իչպու բիանգօնրն իլթիրագ վէ իլթիրասընա տավէթ օլունուր։

Թալէի եավէր օլանլարա էն պէօյիւ իքրամիյէ 500,000 ղրուշ

Մէհմանի պիլէք 12,000 ատէս օլուպ 6,000ը մէնֆէատկազանանագ տրր։

	օլմագ իւզրէ	150,000	150,000	8	Իքրամիյէ	5,000	40,000
6	ատէս միւքեանֆաթ						
	օլմագ իւզրէ	10,000	60,000	3	»	4,000	12,000
1	Իքրամիյէ	350,000	350,000	2	»	3,500	7,000
1	»	100,000	100,000	16	»	3,000	48,000
1	»	65,000	65,000	5	»	2,500	12,500
1	»	60,000	60,000	3	»	2,200	6,600
1	»	55,000	55,000	30	»	2,000	60,500
1	»	50,000	50,000	5	»	1,800	9,000
1	»	45,000	45,000	8	»	1,600	12,800
2	»	40,000	80,000	31	»	1,500	46,500
1	»	20,000	20,000	8	»	1,400	11,200
1	»	14,000	14,000	10	»	1,200	12,000
1	»	12,000	12,000	139	»	1,000	139,000
3	»	10,000	30,000	11	»	900	9,900
2	»	9,000	18,000	321	»	800	256,800
5	»	8,000	40,000	6	»	700	3,600
3	»	7,000	21,000	5,356	ամօրթի		2,781,000
2	»	6,000	12,000				
	Գաղանաճագ պիւէթլէրին մէճմուը			6,000	ատէս		4,657,600

Իսապէթ իսէէջ իքրամիյէնին եէքիւնի

ՊԻԼԷԹԼԷՐԻՆ ՖԻԵԱԹԸ

1/4 թամ պիլէթ հէր քէշիսէ իչուն 4 մէճ. || 1/4 ղրուպի պիլէթ հէր քէշիսէ իչուն 1 մէճ.
1/2 ենքաք » » » » 2 » || 1/8 ուէմն » » » » 1/2 մէճ

Շըբարը վիրէճէք միւհթէրէժ միւշթէրիլէր պիլէթլէրին էսմանընը չրգընա մանամաքսաթ, եախսու քալիչա օլարագ բէյնէն իրսալ իլիէճէի յազմ տրր։ Հէր միւշթէրիսէ քէշիսէ օլան բիեանգօնրն լիսթաբ իրսալ օլունճաղը կիպի մէկգիր բիեանգօնրն չէրտիթինի հավի բըլան տախի իրսալ գէլընիր։

Պիլէթլէր՝ զիյրսէ պէեան օլանան գօլէքթօրլէրին մաղազալարընա ֆիրուխթ օլունմագտա տրր։

ԻԶՄԻՐՏԷԻ ԳՕԼԷՔԹՕՐԼԷՐ

Եուսուֆ Օզլը խանընտա Միսաք Մօրուքեան վէ չուրէքտասը էֆէնտիլեր։
Սէրվիսի խանընտա Եազօ Ռուսօ էֆ.
Զուգա պէտէթէնինտ Նիսիմ Տավիտս էֆէնտի.
Արապ խանընտա Մօրտախայ Լէվիէֆ.

ՏԷՐՍԱԱՏԷԹՏԷՐԻ ԱՃԷՆԹԱԼԱՐ

Սիրքէհիտ Քիւչիւք Իսմայիլ փաշա խանընտա Նուէրօ 8, Տավիտս վէ Վէնթուրա էֆէնտիլեր.
Կալաթատա Եավէար խանընտա Տավիտ Եերուշալէմի էֆէնտի.

ՏԻՐԻՆԿ ՊԻՇՄԷԷԷ ՄԱԽՍՈՒՍ ՏԻՐԻՆԿ ՆԱՄ

ԱԼԷԱԹ ՈՒ ԷՏԷՎԱԹ

Պու ֆապրիգա՝ Բարիզին 1900 էքսպոզսիսիոնունտա 23 միտալեա իլէ 16 պէօյիւք միւքեատֆաթա նայիլ օլմուշ տրր։

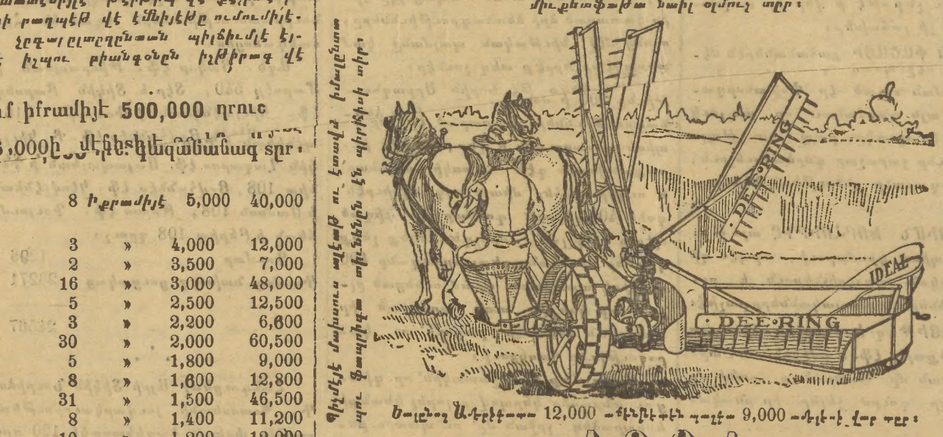

Եալնոյ Ադէլէսա 12,000 ֆէնիէ պուէս 9,000 ֆրէ-էլ-էր տրր։

1901

Իլթէք եէնի պիր ասբրա տուխուլ էյլէթիք։ Միրուր իսէն զէման՝ չիմտի եիւզ սէնէյի կէչմիշ, պինանն ալէյ վուգու